

SZAKDOLGOZAT

**Dóra Diána
tanító szak**

**Kaposvár
2023.**

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Tanító Szak

A TCT/DP RAJZOS KREATÍV GONDOLKODÁS TESZT
ÁLTALÁNOS ISKOLA 3. OSZTÁLY ÉS 5. OSZTÁLY
ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Belső konzulens: Farkas Beáta
művésztanár

Készítette: Dóra Diána
BLC1W4
levelező tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet

Kaposvár
2023.

Tartalom

1.	Bevezetés	3
1.1	Témaválasztás	3
1.2	Problémafelvetés	4
2.	Tárgyalás	6
2.1	Fogalmak	6
2.2	Gyermekrajzok vizsgálatának kezdetei:	9
2.3	A gyermekrajzok fejlődéslélektani szakaszolása:	11
2.4	Tesztek:	12
	Vizuális képességmérő tesztek:	13
	Műelemző tesztek:	14
	Kreativitást mérő tesztek:	14
2.5	TCT DP kreatív teszt	16
	A tesztlap értékelési rendszere:	18
3.	Intézmény bemutatása:	19
3.1	Az osztályok, gyerekek létszáma	21
3.2	Osztályok bemutatása:	21
3.3	Teszt előkészítése:	22
3.4	Felvetések, feltételezések a teszttel kapcsolatban:	23
3.5	Tesz kiértékelése:	24
	1. ábra: 3. osztályosok eredményeinek összehasonlítása.	25
	2. ábra: 5. osztályosok eredményeinek összehasonlítása.	26
	3. ábra: 3. és 5. osztályosok eredményeinek összehasonlítása.	27
	3. a. osztály rajzok összehasonlítása legalacsonyabb és legmagasabb pontszám	28
	5. a. osztály rajzok összehasonlítása legalacsonyabb és legmagasabb pontszám	29
4.	Befejezés	30
4.1	Zárógondolat:	30
5.	Forrás:	32
5.1	Hivatkozásjegyzék:	32
5.2	Ábrajegyzék:	32
5.3	Képjegyzék:	33
5.4	Nyomtatásban megjelent irodalmak:	33
5.5	Interneten található irodalom:	34
6.	Mellékletek	37

1. Bevezetés

1.1 Témaválasztás

A művészet iránti szeretet már gyermekkoromban megmutatkozott. Középiskolát Békéscsabán az Evangélikus Gimnázium művészeti tagozatán végeztem festő szakon, majd felvételt nyertem a Kaposvári Egyetem művészeti karára, ahol látványtervező szakon folytattam tanulmányaimat. Az iskola elvégzése után egy amatőr társulat tagjaként minden kreativitásomra és kitartásomra szükség volt.

A kisfiam megszületése után sem lankadt a lelkesedésem. Mindent ki szerettem volna vele próbálni, és mindent meg akartam neki mutatni. Jelenleg a Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Kaposvári Tagintézményében dolgozom ügyintézőként. Napi szinten találkozok gyermekekkel, családokkal, akikkel szívesen veszem fel a kapcsolatot. A gyermekekkel hamar szót értek. A művészet mindig is része volt, és része is lesz az életünknek. Fontosnak tartom, hogy az ember valahol ki tudjon teljesedni, ki tudja fejezni önmagát, és ez számomra a rajzolás, a festés.

A kreativitás az emberi lét része, ami már gyerekkorunkban utat tör magának. A gyermeki őszinteség nem csak szóban, írásban, de talán a rajzban a legkifejezőbb. Térben, formákban, színekben mindent meg tudnak mutatni, amit csak akarnak.

Témaválasztáson fő szempontja volt, hogy szoros kapcsolatban álljon a művészettel, kreativitással és gyermekekkel. A TCT/DP kreatív gondolkodás teszt lehetőséget ad ezek mindegyikére. Egy nagyon egyszerű instrukciókkal ellátott teszt, ami az iskolás korosztály számára érthető, nem bonyolult. A feladatuk befejezni a művész által félbe hagyott képet, bármit rajzolhatnak. Talán ez a leginkább nehéz, hogy nincs megszabva a határ, a képzeletük szárnyalhat.

Minden gyerek más és más. Az alkotásuk minőségét és az aznapi teljesítményüket nagyon sok külső tényező is befolyásolhatja. Milyen éjszakája volt, milyen a családi háttere, milyen évszak van, mit látott előző nap, milyen műsor ment a tv-ben, mivel játszott stb.

Fontos a művészetre nevelés és pedagógusként fontos felfigyelni a tehetséges gyermekekre, segíteni, támogatni őket. A művészet élményeket nyújt a gyermekek számára, gazdagítja az érzelmi életünket, az értékek megbecsülésére, és az érzékszervek fontosságára hívja fel a figyelmet. A gyermekek fő tevékenysége a játék, a játék pedig szoros kapcsolatban van a művészettel, a művészi szabadsággal. A művészi hajlamú emberekre sokszor mondják, hogy olyan „szabadok”. A szabadság, a kísérletezés, a játékoság minden emberben benne van. A kérdés kinek milyen lehetősége van ezen „képességek” kiteljesedésében.

A célom, hogy a tehetséges gyermekeknek utat mutassak segítve őket mindenben, elérni kitűzött céljaikat. Minden gyermek megérdemli, hogy ennek az örömmek, játéknak, szabadságnak részese lehessen.

„A rajz egyszerűen egy vonal, ami sétálni ment.” *(Paul Klee)*

1.2 Problémafelvetés

A kreativitás a mindennapjaink része, nem csak rajzórán lehetünk kreatívak, hanem az életünk számos területén. Egy-egy problémamegoldásához számos esetben a kreatitásunkra van szükségünk. A gyermekekre sok esetben mondják, hogy sokkal kreatívabbak, mint a felnőttek. Nem feltétlen így van, hiszen számos kreatív híres felnőtt emberről tudok példát hozni, akár a művészettörténet területén Leonardo da Vinci, de akár megemlíthetjük Elon Musk-ot az elektromos autó feltalálóját, aki ma már a világ leggazdagabb embere. A két különböző életutat bejárt „híresség” esetében visszatekintéssel, és a fennmaradt dokumentumok elemzésével, kutatásokkal tudjuk megfigyelni az életüket, hogy fiatal korukban mennyire voltak kreatívak, tehetségesek. Gyermekkorukban mi motiválta őket? Milyen oktatásban részesültek? Kik voltak a példaképeik? Milyen helyen nőttek fel?

Kik valójában a kreatív emberek?

Mikortól lehet valakire azt mondani, hogy kreatív?

Miként lehet mérni a kreativitást?

Azért választottam ezt a témát, mert érdekelt a kreativitás kutatása. Fontosnak és aktuálisnak tartom a mai világban a kreativitást. Ma már szinte semmi nem meglepő, mégis valami új és érdekes létrehozásához kreatívnak kell lennünk. Éppen emiatt azt vizsgálom, hogy a kisiskolás korú gyermekek mennyire kreatívak a mai világban.

Kutatási kérdéseim a következők:

- Alsó tagozaton vagy felső tagozaton kreatívabbak a gyerekek?
- A vizsgált korosztályokból a lányok vagy a fiúk kreatívabbak?
- Az azonos évfolyamon tanuló gyermekek egyformán kreatívak?
- Mennyi idő alatt végeznek a lányok, és mennyi idő alatt végeznek a fiúk egy az általam választott kreativitást mérő tesztfeladattal?

Kutatási kérdéseim megválaszolásához a legkiválóbb módszer a TCT-DP kreativitás teszt használata. Azért ezt a módszert választottam, mert nem egy szokványos teszt, ahol egy üres négyzetbe vagy körbe kell rajzolniuk a tanulóknak. Művésszé válnak abban a pillanatban, ahogy elhangzik az instrukció a teszt elkészítéséhez.

A dolgozatomban két párhuzamos 3. osztályt és két párhuzamos 5. osztályt hasonlítok össze a teszt segítségével, majd megfigyelem a 3. osztály és 5. osztály közti különbségeket is. Az általam kiválasztott gyermekek vizuális tehetségét nyomon követéssel tudnánk megfigyelni, honnan hova jutnak el.

A tesztben részt vevő azonos évfolyamok között számos különbség várható. Más élethelyzetből, más családi körülmények közül származó gyerekek másképp látják a világot. Fontos különbség lehet akár az is, hogy a korábbi években és az óvodában milyen támogatást, fejlesztést kapott a gyermek. Volt-e olyan pedagógus, vagy akár a szülő a környezetében, aki felfigyelt tehetségére és segítette őt, támogatta őt, vagy akár felzárkóztatta őt? Milyen környezetben él a gyermek, vidéki lakos vagy városi lakos? Akár az is befolyásolhatja a gyermek rajzait, hogy kertés házban vagy lakásban él, vagy akár az ingerek, amikkel eddigi élete során találkozott. Milyen a családi kultúra és a művészet iránt mutatott érdeklődése? Volt-e már múzeumban, ismer-e híres festőket, esetleg azok munkásságát? Milyen kultúrából származik a gyermek, melyik országból?

Kutatásom elvégzése előtt a következő feltételezéseket vallom:

- Elvárásaim szerint magasabb pontszámot fognak elérni a magasabb évfolyamba járó tanulók. Több tapasztalatuk van a világról, az őket körülvevő környezetről. Az eddigi életük során több inger érte őket számos területen. Bátrabban mernek gondolatokat vetni papírra, akár olyanokat is, amiket szóban nem mernek kimondani. Ahogy ők maguk fejlődnek, fejlődik az ábrázoló képességük is.
- Az eddigi tapasztalataim alapján a magasabb pontszámot a lányok fogják kapni, de lesz néhány kiemelkedő fiú alkotás is. A lányok sok esetben elmerülnek a részletekben, azt feltételezem, hogy sokkal precízebb, részletgazdagabb rajzokat fognak készíteni, mint a fiúk.
- Elvárásaim szerint azonos évfolyamú tanulók hasonló eredményt fognak elérni. Azonos korosztály tekintetében hasonló érdeklődési kör, hasonló gondolkodást képzelek el.
- A tapasztalataim alapján a fiúk gyorsabban fognak végezni egy feladattal, mint a lányok. Kevés fiú van, aki ebben az életkorban a rajzolás iránt érdeklődne. Azt gondolom, hogy a fiúk leginkább egy elvégzendő feladatnak fogják tekinteni a tesztet, és minél előbb végezni szeretnének vele. A lányoktól részletgazdagabb rajzokat várok, amivel több időt is eltöltenek majd.

2. Tárgyalás

2.1 Fogalmak

A **kreativitás fogalmáról** a mai napig viták folynak, pontos meghatározása nem ismert. „A kreatív szó a latin eredetű „creare” szó jelentéséből származik, ami jelentése nemzeni, szülni, alkotni, megteremteni.” (Landau 1974,18) Alkotni, valami újat létrehozni, akár egy új kontextusba helyezni a régit. A kísérletezés folyamatában létrehozott új alkotások, a kreativitásunk eredményei. Egy folyamat, amely végeredményeként valami újat hozunk létre.

A kreativitás a mindennapjaink része, legyen szó akár egy megoldandó problémáról, egy új élethelyzetről, akár egy mindennapi feladról. Nem csak a művészet területén lehetünk kreatívak, a kreativitás ma már a siker velejárója is, hiszen számos szakmánál előnyt jelent. Amikor a kreatív szót említjük hajlamosak vagyunk egyből összekapcsolni a kézügyességgel, a vizuális kultúrával. Érthető, hiszen művészet szerves része a kreativitás, a képzőművészet velejárója.

Lowenfeld szerint a művészeti képzés nagyon sok számos területet fejleszt, mint például a gondolkodást, a logikát, a kombináló készséget, az érzékszerveket, a személyiséget, az önkifejezést, az ízlést, a kritikát, a kritikai érzéket, a következetességet. (Kárpáti, Kossa 1984.) A vizuális kultúra egy olyan tantárgy, ami minden tantárgyhoz kapcsolódik. Ha fellapozunk egy tankönyvet nem létezik, hogy nem találunk benne egy rajzot és egy híres festményt, egy grafikont, akár egy fotót. Nincs olyan óra, ahol ne használnánk a kreativitásunk, ne kellene írunk, vagy épp a fantáziánkhoz nyúlnunk. Még ha nem is gondolnánk, de a művészet része a mindennapjainknak.

„Az ábrázolás tevékenység nagy jelentőséggel bír a központi idegrendszer, az agy a szem és a kézmozgások fejlődésében. A kéz finommotorikájának fejlettsége szoros összefüggésben van a gondolkodási funkciók kibontakozásával és differenciálódásával.” (Feuer 2000, 9) A művészetre nevelés fontosságára hívja fel a figyelmet Dr. Nagy Katalin. A művészet alkotás, alkotás öröme, a tevékenység szeretete. Azok a gyermekek fognak szívesen zenét hallgatni, akik kisgyermekkorban is szívesen énekeltek, azok a gyermekek fognak közelebb kerülni a képzőművészet felé, akit a szülei bátran hagytak rajzolni, festeni, akik eltudták engedni fantáziájukat. (Dr. Nagy 1976) A gyerekek őszintesége sokszor megjelenik a rajzaikban is. Sok esetben segítségükre van a pedagógusoknak a rajzórán készült munkák, például a gyermekek lelki világának megértésében. Kisgyermekkorban nem feltétlen jelentik még meg a tehetség, ebben az időszakban nem is ez a feladatunk, hogy kiemeljük őket, sokkal inkább a támogatás, segítségnyújtás, új élmények átadása. A kreativitást kutatók számos kérdést boncolgatnak, mi alapján lehet megkülönböztetni a kreatív embereket. Melyek azok a személyes tényezők, ami alapján kimondható,

hogy ő egy kreatív személy, milyen tesztekkel kell kidolgozniuk ahhoz a kutatóknak, hogy kiderüljön.

Egyes kutatók szerint a személyt kell megismerni és megvizsgálni, mások szerint a környezetet és az korábbi éveket. Az biztos, hogy a kreativitás mögött számos befolyásoló tényező rejlik, egyetlen teszt segítségével nem tudhatjuk meg a választ erre a kérdésre.

A **teszt** egy próbát jelent. Olyan mérőeszköz, ahol egy bizonyos alanyt (személyt vagy akár tárgyat) az adott állapotában, helyzetében megfigyeljük, megadott mérőskálához viszonyítva bekegatorizáljuk. Lehet akár szóbeli, írásbeli, fizikai... stb. Legtöbb esetben kisebb feladatokból áll össze, amelyek összesített eredményéből születik meg az eredmény. (Dr. Kontra 2011.) Életünk során számos tesztelésben, statisztikában veszünk részt. Véleményem szerint nagyon fontosak a tesztek, főleg az iskolákban. Nagyon jó mérőeszköz lehet egy-egy pedagógus számára, jó összehasonlítási alap, akár időszakos megismérlése is. Évekre való visszatekintésnél jó viszonyítási pont tud lenni. A világ, és vele együtt a gyermekek is folyamatosan változnak, a tesztek segítségével megfigyelhetjük ezen változások végbemenetelét, sok kérdésre megkaphatjuk a választ. Ok-okozati összefüggések kutatásában, következtetések levonásában mind-mind segítségünkre lehet egy-egy teszt elkészítése. A rajzos tesztek segítségével, nem csak statisztikákat tudunk felállítani, de igen sok esetben a gyermekek lelki világának gondolatainak is kivételése egy-egy elkészített rajz. Sok esetben olyan eredményeket születnek amire a pedagógusok nem is számítanak. A rajzolás egyenlő az önkifejezéssel, a tanulóknak sok esetben az alkotásban van lehetőségük a kifejezésre.

A **rajzolás** az egyik legősibb művészeti eljárás egyike. Általában a síkfelületre készült alkotásokat nevezzük így. Vonalakból, pontokból és foltokból készül, eszközeit tekintve nagyon széles skálán mozog (ceruza, szép, kréta stb.) Lehet műszaki rajz, szabadkézi, számítógépen szerkesztett rajz. (Rencsényi 2002.) A rajzolás szoros összefüggésben van a gyermekek fő tevékenységével a játékkal. Kisgyermekkorban mikor a gyermekek bekerülnek az iskolába nagyon nagy változáson mennek keresztül. Az egésznapos szabad játéktevékenységet felváltják a 45 perces órák. Az óvoda iskola átmenetnél, de a későbbi iskolás években is fontosak a játékos tanórák. A gyermekek sokkal könnyebben vesznek egy-egy feladatot, ha játékos formában van tálalva számukra. Ezekhez párosulnak a színes képek, a grafikák, amik figyelemfelkeltők, a vizuális megismerést, vizuális élményt gazdagítják. Ezért is tartom fontosnak a rajz órákon a kreatív játékos feladatokat. A rajz óra a kibontakozásról kell szóljon, arról, hogy a gyermekek jól érezzék magukat, bátran kísérletezzenek, megismerjenek új technikákat, új élményekkel gazdagodjanak. A játékos tanulással sokkal könnyebben vesznek egy-egy akadályt, akár a későbbiekben is.

A **vizuális nevelés** szoros összefüggésben áll az iskolai tantárgyak mindegyikével, a kreativitással, és annak fejlesztésével, a tanórán kívüli szakkörökkel, a természettel, a minket körülvevő világgal. Személyes tapasztalatom alapján mondhatom mindezt, és szeretném felhívni a figyelmet a vizuális kultúra fontosságára.

A vizuális nevelés két nagy részre bontható melyek közül az egyik a vizuális művészet, amelybe beletartozik az építészet, szobrászat, festészet iparművészet, fotóművészet, film, mindezt a gyermekek számára vizuális neveléssel tudjuk megismertetni, megszerettetni. (Borbélyová, Mészáros, Nagyová 2020.)

Egy-egy projekt, program akkor lehet sikeres, ha a gyermekek hallgató közönségből kérdező, érdeklődő tanulókká válnak (Bodóczky 1993.) Véleményem szerint fontos, hogy élményeket adjunk át nekik, amelyek segítik a kreativitásuk fejlődését, kíváncsiságot hoznak ki belőlük és kísérletezést. Ebben az életkorban szerintem nem az a legfontosabb, hogy tökéletes alkotásokat hozzanak létre, sokkal inkább az, hogy a bátorságuk és a kíváncsiságuk hajtsa őket előre. Nem a másolás, sokkal inkább az egyéni kifejezőmód megtalálása a cél.

A vizuális nevelés másik része a vizuális kommunikáció.

„A vizuális kultúra egyik alapvető területe, és egyben napjaink egyik kulcsfogalma tehát a vizuális kommunikáció, amely során az információk rendszerint képi közlések formájában áramlanak.” (Borbélyová, Mészáros, Nagyová 2020, 19) A minket körülvevő környezet felismerése, érzékelése, befogadása, elemzése, mind-mind része a vizuális befogadásnak. Ezért is tartom fontosnak, hogy a tanórák keretein belül minél több vizuális típusú feladatot kapjanak.

A gyakorlatom során tapasztaltam, hogy a mai gyermekek figyelmét nagyon nehezen lehet lekötni. Az iskola, ahol 3 hetet töltöttem, nagyon jól felszerelt. Interaktív tábla, projektor, laptop, és még hangszóró is található az osztálytermekben, amik nagyon nagy segítségemre voltak. Minden órára nagyon sokat készültem, hogy a tanulóknak izgalmas változatos órákat tudjak tartani. Sok esetben használtam az interaktív táblát, ami a vizuális élménnyel való gazdagodást segítette elő. A tankönyvek kivetítése is sok esetben segítség a gyermekeknek, egy-egy feladat-résznél.

A vizuális nevelés egyik lefontosabb feladata a kreativitás fejlesztése. Az iskolákban ezt nem csak tanórai keretek között lehet megvalósítani, a gyerekeknek lehetőségük van a délutáni szakkörökön különböző projekteken részt venni. Sok esetben azt látom, hogy a tanulók egy-egy tanórára feladatként tekintenek, de ha szakkörön vesznek részt azt saját akaratukból, önszántukból történik, és ezekben az esetekben sokkal jobban teljesítenek. Sokszor kevés egy 45-perces óra, a délutáni foglalkozások sokkal több idő jut egy-egy feladat megvalósítására, elkészítésére. A kreatív, vizuális neveléssel kapcsolatos táborok nagyon jó alapot tudnak adni a gyermekeknek. Ott akár egész napokat tudnak szánni egy projektre, akár csoportokban, páros

vagy egyéni gondolkodásmódjuk fejlesztésében. Ez személyiségfejlődésüknek fontos alapja lehet, mind a kommunikáció fejlődésében, mind pedig a társas kapcsolatok kialakításában.

2.2 Gyermekrajzok vizsgálatának kezdetei:

Corrado Ricci egy eső elől menekült el Rómában egy kapualjba, ahol olyat látott, mint előtte soha, furcsa alakokat pillantott meg a falon. Nagyon érdekelték ezek az érdekes formák, ezért jobban szemügyre vette őket, valamely alkotást le is rajzolt jegyzetfüzetébe. Talán, már korábban is látta ezeket a firkákat, de sosem figyel fel rájuk ennyire, mint amennyire most hatással voltak rá. Ettől a naptól kezdve elkezd keresni, kutatni a gyermekrajzokat, majd néhány évvel később, és sokezer rajz birtokában kiadja első tudományos munkáját: *L'Arta dei Bambini*-t amely a gyermekrajzok ábrázolását kutatja. (Kárpáti 1995.)

Ő volt az, aki elsőként fogalmazta meg a „*gyermekrajz fejlődése a művészet történetében a stílusok változásait ismétli meg*” (Kárpáti 2001,8)

J. Ruskin a művészet forrását véli felfedezni a gyermekrajzokban a 19 század végén. Szerinte a gyermekek növekedésével bontakoznak ki a reális rajzok a firák világából. Ezen felfedezések alapján a gyermekrajzokat műalkotásként kezelték. A kutatások során feltárt franciaországi barlangrajzokban felfedezett falfestmények bizonyították, hogy eme kifejezésmódok már korábban is jelen voltak, tehát a művészet változik, nem pedig fejlődik. (Kárpáti 2001.) Az őskortól napjainkig számos művészettörténeti korszakot tudunk felsorolni, mind a maga szépségével, hibáival, előnyeivel és hátrányaival.

A 20. század elején a gyermekrajzok vizsgálatával a képességfejlődés szakemberi kezdtek el foglalkozni. A szakirodalomban a mai napig széles viták folynak arról, mennyire lehet műalkotásként tekinteni egy gyermekrajzot. A gyermekrajzokat nem lehet művészetnek tekinteni, Vajda Ernő szerint hiányzik belőlük az öntudatosság. A naív művészek alkotásin ezzel szemben meglátszik az anyagokkal való kísérletezés, küzdelem. (Nagy 1905.)

Véleményem szerint sok esetben a gyermekek hangulatától függ egy-egy alkotás, ami számos esetben a híres művészek képeinél is elmondható. A gyermekrajzok sok esetben mondhatók önkifejezőnek, de nem műalkotásnak. Lehet, hogy egy-egy gyermekrajz kiemelkedő a többi közül, de ez nem feltétlen a tehetséggel azonosítható. Híres festők kora gyermekkori rajzait visszanezve nézve sok esetben megfigyelhető, hogy munkáik kiemelkedőek voltak kortársaikhoz képest. Ma már sok esetben beszélünk a tömeggyártás okozta káros hatásokról, de ez esetben érdemes megfigyelni, milyen pozitív hozadéka volt ezeknek a megjelent reklámoknak, illusztrációknak, plakátoknak. Ötlet ötletből születik, minden egyes impulzus amit kapunk csak elindíthatja a gondolatmenetünket, segít a kreativitásunk kiteljesedésében.

A mai napig nagy viták folynak, mennyire befolyásolja a vizuális tehetséget egy-egy lemásolt kép. A híres festők példáiból kiindulva nem árt, sőt használt is, hiszen minden egyes képet a saját „ízlésükre” formáltak. Picasso a füzetek margójára firkált, Paul Klee képregényeket kezdett másolni. Klee az örök gyermeki alkotásaival olyan, mintha sosem szeretett volna felnőni. Folyamatosan kísérletezett a színekkel technikákkal. A rajzolás, mint önkifejezés a gyermekek körében a legőszintébb. (Kárpáti 2001.)

Nagyon sok minden tudja befolyásolni a gyermekek rajzait. A rajzok elemzésénél figyelembe kell vennünk a gyermek családi háttérét, közvetlen környezetét. Az adott napot, és a korábbi napok történéseit. A gyermekek félelmeiket, sok esetben vágyaikat ebben a formában fejezik ki, sokszor segítve a pedagógusok munkáját, vagy egy-egy helyzet, viselkedésforma megértését.

Sully Jakab több ezer gyermekrajzot összegyűjtve *Studies of Childhood* 1895-ben megjelent kötetére számos pedagógus és pszichológus felfigyelt. majd az egész világon elterjed a gyermekrajzok kutatása, felfedezése, az eddig ismeretlen és kihívásokkal, érdekességekkel teli terület. (Nagy 1905.)

Magyarországon a külföldi tapasztalatok felhasználásával szerették volna az oktatás színvonalát emelni, ebben elsőként Szücs Izsó, Györgyi Kálmán és Streitmen Antal voltak a kezdeményezők. Utóbbi nevéhez fűződik hazánk első gyermekrajz kiállítása is, amit 1905-ben Nagy-Becskereken rendeztek meg, szintén külföldről vett példa alapján. (Nagy 1905.)

Ma már számos gyermekrajz pályázaton vehetnek részt a gyerekek, kiállításokat rendeznek részükre. Sőt ma már vannak híres gyermek festőművészek is, akik tehetségében sokan kételkednek. Számomra mindig is nagy kérdés volt a gyermekrajz pályázatok. Valóban szükség van-e megmérettetésre, ilyen kisgyermekkorban? Egy festmény, egy rajz, egy kép értékelése nagyon szubjektív dolog, nem úgy, mint egy matematika versenyen, ahol tudjuk mi a pontos megoldása egy képletnek. Biztosan vannak kiemelkedő alkotások, és kevésbé értékelhetők, de én hiszek abban, hogy minden gyermek tehetséges és kreatív. Rajzversenyek és rajzpályázatok helyett támogassuk a gyerekek művészetét, élményekkel gazdagítsuk őket. Kísérletezés, anyagok megismerése, felfedezése, kirándulások, számos lehetőség van a vizuális élmények gazdagítására, átadására.

2.3 A gyermekrajzok fejlődéslélektani szakaszolása:

> 1. táblázat
Az általános szakaszok összefoglalása

életkor években	szerző	Nagy L. 1905	Kerschen- steiner, D. G. 1905	Kerschen- steiner, D. G. 1905	Rouma, G. 1908	Luquet, G. H. 1913	Burt, C. 1921	Piaget, J. 1937	Lowenfeld, V. 1947	Kienzle, R. 1951	Olivaux, R. 1960	Lewis, H. 1967		
1	amorf firka		tisztán sematikus formák	firkák	előzetes szakasz	a tevékeny- ségért végzett firkálás	firkák	firkák	firkák	motoros elem dominanciája	nem szerkesztett firkák	firkák		
2						értelmezett firkálás							formafirka	automatikus szerkesztés szándékos firkálás
3						értelmezett firkálás							egyszerű formák	írás imitáló mozgás
4	képzelszerű rajzolás	a tárgy vizuális megőrkítése	képek	ember ábrázolásának fejlődése	kudarcbra fulladt realizmus	vonal korszak	valódi ábrázolás kezdeté	presematikus szakasz	motoros és vizuális elem egyensúlya	ábrázoló rajzolás	sematikus korszak			
5					értelmi realizmus							leíró szimbolizmus	valódi ábrázolás	
6					értelmi realizmus							szimbolizmus	valóság tükrözése	
7	jelenségszerű ábrázolás				szemléleti realizmus	realizmus	realizmus	rajzi realizmus	vizuális elem dominanciája	valóság tükrözése	valóság tükrözése			
8												szimbolizmus	valóság tükrözése	
9												realizmus	realizmus	
10	jelenségszerű ábrázolás				szemléleti realizmus	realizmus	realizmus	rajzi realizmus	vizuális elem dominanciája	valóság tükrözése	valóság tükrözése			
11												szemléleti realizmus	realizmus	
12												szemléleti realizmus	realizmus	
13														

1. táblázat Az általános szakaszok összefoglalása:

Forrás: Feuer Mária *A gyermekrajzok fejlődéslélektana* (2000 p. 14.)

A gyermekrajz korszakokat számos módon lehet csoportosítani. A példának hozott táblázat alapján látható, hogy az általam kiválasztott korosztályokat nagyon sokféle módon sorolták be a kutatók.

A 3. osztályos gyermekek életkora 9-10 év. Ebben a korszakban a fiúk rajzkészsége meghaladja a lányok által produkált szintet Erre a korra jellemző, hogy már nem minden esetben saját szemzőgéből ábrázolnak. A rajzokat vázlatosan kezdik, majd folyamatosan kidolgozzák. Sokszor használnak radírt, akár a papír kiszakadásáig is képesek folytatni a javításokat. A dolgok közötti kapcsolatok, viszonyok kezdik érdekelni a tanulókat. Ennek a korszaknak a vége felé a rajzolás iránti vágy lankad, sokan meg is fogalmazzák ügyetlenségüket, majd a későbbiekben már csak megoldandó feladatként tekintenek a rajz órákra. (Feuer 2000.)

A gyakorlatom során több esetben előfordult, hogy egy-egy feladatkiosztásnál a tanulók első reakciója így hangzott: Én ezt nem tudom megcsinálni! „Én nem tudok rajzolni!” Pár perc elteltével a következő kérdés így hangzott: Ki tudja kölcsönadni a radírját?” Sokszor tapasztaltam bizonytalanságot a tanulók részéről, sok esetben nem mertek nekiállni a munkának, vagy csak

akkor, ha már szinte lyukasra radírozták a papírlapot. Ekkor bízattam őket, segítettem nekik egy-egy ötlet kidolgozásában.

Nagy László a képzeletszerű kategóriába sorolja a 9-10 év közötti gyerekeket. Burt realizmusként nevezte el a korszakot, Luquet a 9-13 éves közötti gyermekeket egy kategóriába sorolja, és szemléleti realizmusnak nevezi ezt a korszakot. (Feuer 2000.)

A rajzórákön tapasztaltak alapján valóban realiztikusan próbálnak ábrázolni a tanulók, leginkább az emberi test az, ami érdekli őket, amit nehezen valósítanak meg.

Az 5. osztályos gyermekek kora 11-12 év. Ebben az életkorban a legtöbb gyerek már csak akkor rajzol, ha kéri (Kárpáti 2001.) Alkotásaik sem másoknak sem maguknak nem szereznek örömet, nem úgy, mint néhány évvel korábban. Lecsökken a képzeletből való rajzolás, nem a gyermek érzelmi vágyai jelennek meg, annál inkább a racionális gondolkodás kerül előtérbe, tárgyak ábrázolása realiztikussá válik. Ebben az életkorban felismerhető a rajzi tehetség. Ők is megélik ezeket a rajzkorszakokat, csak sokkal gyorsabban túllendülnek rajta, mint társaik. A kiemelkedő tehetségek ebben a korban jóval meghaladják korosztályuk munkáját. Ebben az életkorban sokat gondolkodnak az élet és halál kapcsolatán, a csodákon, olyan dolgokba próbálják beleélni magukat, amikről nincs tapasztalatuk. Nagy László jelenszerű ábrázolás korszakának nevezni, míg Burt vizuális realizmusnak. Lewis valóság-hű korszaknak tekinti a 10-és 13 éves közötti gyermekek rajzait. Olivaux ábrázoló rajzolás-ként kategorizálta ezt a korosztályt. (Feuer 2000.)

Személyes tapasztalatom alapján mondhatom, hogy ebben az életkorban a tanulók nagyon változatos munkákat készítettek a tanórákon. Volt aki időt nem sajnálva részletgazdag, átgondolt munkát adott le óra végén. De volt olyan is, aki pár perc alatt elkészült a számítógépen nap mint nap játszott karakterével. Ebben az életkorban kezdenek kialakulni az egyéniségek, az érdeklődési körök kisebb csoportokra bontják az osztályokat.

A rajzok alapján Lowenfeld kétféle embertípust különböztet meg. Az egyik a vizuális típusú ember, akik a megfigyelés útján, a látott dolgokból képes kiindulni, azokat felhasználva készíti alkotásait, ez a kifejezést ma is gyakran használjuk. A kevésbé elterjedt kifejezést a haptikus típusú ember, aki saját érzelmi benyomását fejezi ki rajzain. (Kárpáti 1995.)

2.4 Tesztek:

Victor Lowenfeld híres német pszichológus, aki új értelmet adva a gyermekrajzoknak, tesztként kezdte alkalmazni azokat iskolai környezetben nem úgy, mint eddig korábban csak a pszichológiában. A pedagógiai célú felmérések és a pszichológiában használt vizsgálatok között sok hasonlóságot vélünk felfedezni, mint például a gondolkodás fejlettsége, érzelmi állapot meghatározása félelemtől és vágytól, vizuális képességekről, de céljuk más. (Kárpáti 1995.)

Pásztor, Molnár és Csapó (2015.) egyetértenek abban, hogy a kreatív cselekedetek valami újszerű felé mutatnak, értéket képviselnek. A kreativitás méréshez különböző megközelítéseket kell alkalmaznunk, mi az, amire a hangsúlyt helyezzük, a kreatív folyamatra, a személyiségre, a kreatív termékre vagy környezeti hatásokra (Plucker és Renzulli, 1999.)

Vizuális képességmérő tesztek:

Vizuális narratív teszt (VNT)

A teszt Brent Wilson, a Pennsylvaniai Egyetem tanára nevéhez fűződik. A Vizuális Narratív Tesztre egy teljes tanórát kell felhasználni, a tesztfelvétel ideje 45 perc. A gyermekeknek hat részes „képregényt” (azaz hat képből álló, összefüggő történetet), úgynevezett vizuális narratívát kell rajzolniuk, amelyben szöveg is szerepelhet. A/3 méretű rajzlapra kell készíteniük a munkájukat, színes ceruzát filctollat vagy zsírkrétát használhatnak. Vonalzót, körzót tilos használni a teszt felvételén. Érdeemes a teszt felvétele előtt ismertetni a tanulókkal, milyen egy képregény. Érdeemes kísérleti tisztázó órát tartani a teszt felvétele előtt. (Kárpáti 2001.)

„Rajzolj egy embert! Teszt

Az egyik legrégebbi mai napig használt teszt Florence L. Goodenough nevéhez fűződik. A tesztben résztvevőknek 1 rajzot kell készíteniük. Az instrukció nem más, mint „Rajzolj egy embert!” Minél pontosabb, minél részletgazdagabb, minél valóságosabb alkotást várnak el a gyerekektől. Az értékelő táblázatból kikereshető az adott gyermek „rajzkorának” életkora, és hozzá mérten tudjuk megállapítani, hogy átlagon felül vagy alul teljesített. Sokan a mai napig kételkednek a tesztben, miszerint egyetlen rajzból nem lehet következtetéseket levonni, a tesztet nem alkalmazzák önmagában. „...A gyermekek életkora és rajzainak fejlettségi foka között nincs egyértelmű kapcsolat...”(Arnheim 1979,195)

Wallach és Kogan kreativitás teszt

A tesztben résztvevőket arra kérik, hogy soroljanak fel mindél több lehetséges választ az elhangzott mondatokra. Pl: Soroljon fel dolgokat kerekkel! A válasz lehetőségek fel vannak sorolva. A teszt értékelése négy részből áll. Az elő a válaszok számából, a második rész, hogy az elhangzott dolgok mennyire tartoznak egy kategóriába. Minél több kategóriába tartoznak annál több pont adható. A tesztben résztvevők közül minél kevesebb ember mondja ugyan azt a megoldást, annál több pont jár tehát az eredetiségre. És az utolsó, hogy mennyire átgondolt a válasz, mennyire részletesen megfogalmazott a válasz. (Wallach-Kogan 1965.)

Műelemző tesztek:

Az Clark Rajzi Képességek Teszt (CDT)

A teszt elkészítésénél színes ceruza nem használható, csak grafitceruza vagy fekete zsírkréta, vagy fekete filctoll. Semmiféle segédeszközt nem lehet használni, mint vonalzó vagy körző. Érdemes rajzóra keretein belül felvenni a tesztet, hogy a tanulók ne legyenek túl fáradtak. A teszt alkalmas az átlag feletti teljesítmény kiszűrésére. Négy feladat található benne, három kötött és a végén egy kötetlen, ami segít összehasonlítani a teljesítményeket. Feladatonként 15 perc áll rendelkezésükre a tanulóknak, amit a kiosztott feladatlapok után el is kell mondani a tanulóknak, hogy tudják, ha lejárt a 15 perc, jelezni kell nekik, hogy a következő feladat következik. Három kötött feladat mellett lehetőséget biztosít egy szabadon választott kép elkészítésére, egyéni ötletes alkotásra. Nem szokványos feladatokat ad meg kritériumként, de ezzel lehetőséget ad az egyéni megoldásokra. (Kárpáti 1997.)

„1. feladat: Az alábbi négyszögbe rajzold le egy érdekes ház képét úgy, mintha az utca túloldaláról néznéd!

2. feladat: Az alábbi négyszögbe rajzolj le egy embert, amint igen gyorsan fut. Készíts olyan jó rajzot, amilyent csak tudsz!

3. feladat: Az alábbi négyszögbe rajzold le magadat, amint a barátaiddal játszol az udvaron!

4. feladat: Az alábbi négyszögbe rajzolj bármit, ami eszedbe jut. Használd a fantáziádat, készíts olyan érdekes rajzot, amilyent csak tudsz! „, (Kárpáti 1997,2-3)

Kreativitást mérő tesztek:

„Alternatív Használat Feladat”-a (Alternative Uses Task - Guilford, 1967).

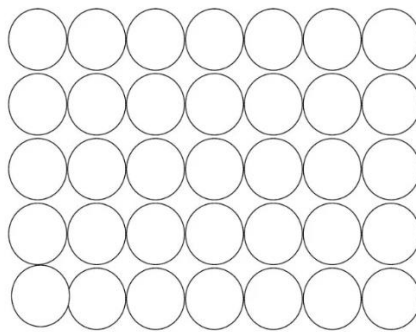
A világ első kreativitás tesztjeként emlegetik J.P. Guilford amerikai pszichológus által létrehozott tesztet, amit pilóták kiképzésére fejlesztett ki. A vizsgálati személyeket arra kérik, hogy olyan hétköznapi tárgyakkal kapcsolatban, mint például egy téglá, találjanak ki minél több szokatlan felhasználási lehetőséget. (Mező Ferenc, Mező Katalin 2017.) Guilford szerint a kreativitás nem nevezhető olyan faktornak ahol egy jó megoldásnak kell megjelennie, a feladatok nyitottságától függően lehet jó válasz a megoldások száma, a megoldási csoportok közötti változás, és a megoldások eredetisége is. „, 8 faktort különböztet meg:

- originalitás
- érzékenység
- redefiniáció

- adaptív és spontán hatékonyság
- könnyedség, folyékonyság
- kidolgozottság
- értékelő gondolkodás” (Jónásné 2011 forrás:online)

Torrance teszt (TTCT, Torrance Test of Creative Thinking)

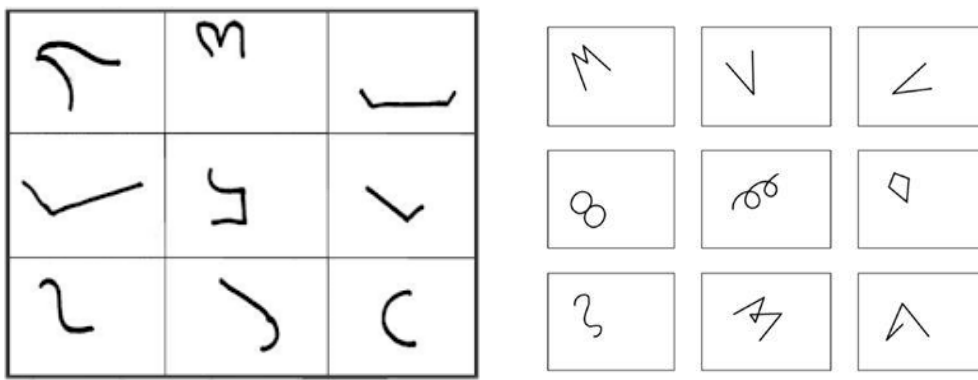
„Körök” néven ismert talán az egyik legelterjedtebb kreativitás teszt. Ellis Paul Torrance amerikai pszichológus nevéhez fűződik. A feladatlapon egyforma méretű kör láthatók. A tesztben résztvevőknek adott instrukció, nagyon egyszerű. A feladatra 8 perc áll rendelkezésre, minél több körből képet alkotni. Lehet vonalakat húzni a körön kívül és belül is. Ha egy adott kép elkészült, címet kell adni a képnek.

1. Kép: Körök a kreativitás tesztelésére. Forrás: online (Szlafkai 2022.)

Szintén Torrance nevéhez fűződik a „Befejezetlen ábrák” elnevezésű teszt. Ezt a feladatokat, sokan nem tesztként ismerik, hanem saját magunk szórakoztatására is használjuk vagy használtuk akár az iskola padjaiban ülve, vagy egy-egy megbeszélés alatt. Feladat:

Figyeld meg az alábbi ábrán látható firkákat, és alkoss belőlük egy új értelmezhető képet! Ennek a tesztnek 2 verziója is ismert.

2. Kép: Befejezetlen ábrák a kreativitás tesztelésére. Forrás: online (Szlafkai 2022.)

2.5 TCT DP kreatív teszt

A kutatásaimhoz legalkalmasabb tesztnek bizonyult a TCT-DP kreativitás teszt. Izgalmasnak találtam a tesztlapot. Számos lehetőség tárháza, nem csak a gyermekek számára, de akár felnőttek részére is. Nem egy szokványos, megszokott tesztlap, ahol egy üres mezőbe, négyzetbe, vagy akár körökbe kell bármit rajzolni a tanulónak. Tetszenek a „segédvonalak”, amik már egy alapot tudnak adni a tanácstalan, bizonytalan kutatásban résztvevőknek is. Sok esetben mikor azt mondjuk a tanulóknak, tessék itt egy rajzlap, rajzolj bármit, amit csak szeretnél, sokszor leblokkolnak, nem jut eszükbe semmi. Ebben az esetben ahol a feladatkiosztásnál elhangzik a mondat, hogy a művész sajnos nem tudta befejezni a képet, már egyből elindul a gyermeki fantázia. És ha nem is volt előtte semmi ötletük a tesztben résztvevőknek, mikor meglátják a tesztlapot biztosan elindul a gondolatmenetük.

Szimpatikusnak találtam az instrukciót, hiszen akarva akaratlanul benne találjuk a művészt, akinek sajnos nem volt ideje befejezni az alkotást, és mi lehetünk a segítségére, mi is művészekké válunk abban a pillanatban, hogy megkapjuk a tesztlapot. Akármi is fog születni a tesztlapon, művészi alkotásnak tekinthető, hiszen segítünk befejezni a félbehagyott munkát. Egyetlen kikötésem volt a tesztrel kapcsolatban, az eszközhasználat. Korábban egyeztetve a pedagógussal, közösen arra a döntésre jutottunk, hogy színes ceruza használatát engedélyezzük a tanulóknak, ami nagyon jó döntésnek bizonyult, hiszen sok esetben emeli az elkészült munkák színvonalát. A tesztlap kiértékelésének pontos utasításai nagy segítségemre vannak. Minden egyes résznél pontosan meghatározzák, mire hány pont adható.

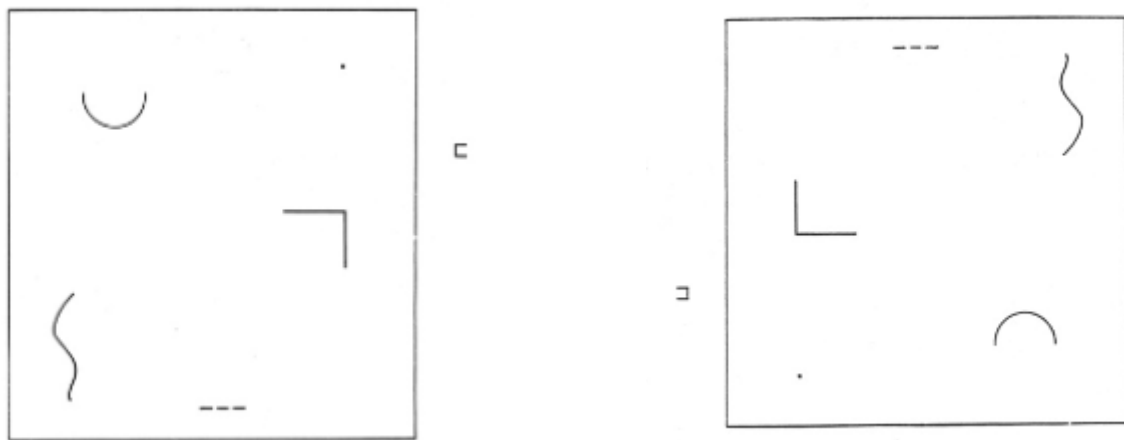
A szakirodalomban elterjedt, hogy a pszichológiában alkalmazott kreativitás tesztek nem alkalmasak a vizuális képességek megítélésére. A TCT-DP (Test for Creative Thinking – Drawing Production) egy pszichológus, Klaus Urbán és egy művésztanár, Hans Jellen együttműködésében kialakított vizuális kreativitást mérő teszt. (Urban 1991, 2005).

Adott képelemek egységes kompozícióba foglalása nem újdonság, viszont a képelemek elrendezése, az értékelési módszer és maga a teszt felvétel teljesen más az eddig megszokottaktól.

A tesztlapon található elemek: félkör, pont, két szögletes elem, íves vonal(“hullám”), szaggatott vonal és a nagy szögletes képmezőn kívül egy kis nyitott szögletes forma, elrendezésében sok lehetőséget ad a tesztben résztvevő gyermekeknek. Nem felsorolás szerűen, hanem elszórtan helyezkednek el a tesztlapon. Egyaránt lehetőséget biztosít az absztrakt formákat kedvelők számára, de az egyszerű formáknak köszönhetően a hétköznapi alkotásoknak is egyaránt helye van.(Kárpáti 2001.)

Időkorlát nincs, de plusz pont adható érte, ha a rajz színvonala elég magas.

Kezdetekben két tesztlapot használtak, egyforma formák 180 fokkal elforgatva. Ma már leginkább csak az A tesztlapot alkalmazzák, a tapasztalatok alapján elegendő, hiszen számos esetben nagyon kevés különbséggel oldották a meg a tanulók.

A. tesztlap

B. tesztlap

3. Kép.: A TCT/DP üres tesztlapjai (Kárpáti 2001, p. 154)

A teszt különlegessége, hogy a világ bármely pontján használható, „culture-fair” kultúrától függetlenül, már használták számos országban, többek között: Kamerunban, Kanadában, Németországban, Magyarországon, Indiában, Olaszországban, Nigériában, Kínában, a Fülöp-szigeteken, a Dél-afrikai Köztársaságban, Nagy-Britanniában, az Amerikai Egyesült Államokban és Zimbabwében. (Kárpáti, 2001.)

Azok a gyermekek kapnak magasabb pontszámot, akik minél több elemet használnak fel, ezeket minél egyedibb módon kapcsolják össze, akár vonalakkal vagy akár tartalmi kapcsolattal. Az utasításban nem szerepel az a mondat, hogy csak a négyzeten belül lehet rajzolni, tehát aki azon kívül is bátran rajzol plusz pontot kap.

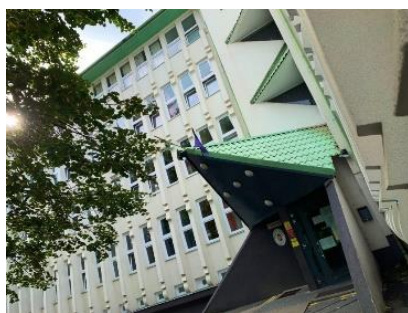
Instrukció: „Előttetek a papíron egy befejezetlen rajz van. A művésznek akkor kellett abbahagynia, amikor még nem tudta, mit is akar rajzolni voltaképpen. Arra kérünk, hogy fejezd be ezt a rajzot. Azt rajzolhatsz, amit akarsz! Bármit rajzolsz, biztosan jó lesz. Ha befejezted a rajzodat, kérlek szólj nekem, hogy beszédhessem.” (Kárpáti 2001,153)

A tesztlap értékelési rendszere:

A TCT-DP kreativitást teszt eredeti értékelési rendszerét a következőkben szeretném bemutatni. Fontosnak tartom a teljes és pontos rendszert kiemelni a dolgozatomban, mivel ez tekinthető a kutatásom alapjának.

- 1 **„Folytatás:** (*Continuation, rövidítve; Cn*) a megadott egyszerű elemek felfedezését, tudomásulvételét jelzi ezek folytatása vonalhúzással
- 2 **Kiegészítés** (*Completion, Cm*): a képelemek “tovább rajzolása” illetve megismétlése
- 3 **Új elemek** (*New Elements, Ne*): a kép gazdagítása új motívumokkal, kiegészítő elemek vagy figurák járulnak a már meglévő, kiegészített, illetve folytatott képelemekhez.
- 4 **Vonalakkal létrehozott kapcsolatok** (*Connections Made Be Lines, Cl*): a képelemek összekapcsolása, vizuális egységge rendezése összekötő vonalakkal.
- 5 **Témához Kötődő Kapcsolatok** (“*Connections Made That Contribute to a Theme*”, *Cth*): ha a képelemek egységes tartalmi egésszé állnak össze, pluszpont jár. A teszt “művészet barát” értékelési rendszere megengedi, hogy az egységes téma dekoratív foltkompozíció vagy vonalstruktúra kialakítását célozza, tehát nonfiguratív művet is homogén tartalmának ítél. A téma megfejtését a programadó cím segíti - a teszt szerzői kérik, hogy a munkák beszedése előtt többször is szólítsuk fel címadásra a rajzolókat.
- 6 **Körvonalat megőrző - részlet függő** (*Boundary-Breaking, Frame Dependent, Bfd*): ha a nagy zárt négyszögön kívül elhelyezkedő kicsi nyitott négyszöget is folytatja, kiegészíti, vagy bármilyen formában képbe foglalja a vizsgált személy jelentős mennyiségű pluszpontot kap. Minden kreativitás-teszt egyik központi kérdése az originalitás mérése. Itt a teszt készítőik a képkeretre erősen emlékeztető lezárás figyelmen kívül hagyását a kötöttségeket nem tűrő alkotói fantázia, az eredetiség fontos indikátorának tartják.
- 7 **Körvonalat megőrző - részlettől független** (*Boundary-Breaking, Frame Independent, Bfi*): ha a nagy zárt négyszögre rajzol, vagy azt felhasználva kilép a szélső sávba, a vizsgált személy pluszpontot kap.
- 8 **Perspektíva** (*Perspective*): a teszt alkotói szerint a magas szintű alkotóképességhez a szabályok ismerete is hozzá tartozik, s ezért a lineáris perspektíva különféle szintű alkalmazásait növekvő pontszámokkal jutalmazzák. Ez az értékelési kritérium ismét csak a vizuális nevelés elvárásaihoz közelíti a tesztet. Lényegesnek tartják azért is, mert az ismert mintegy félszáz rajzos intelligencia- és kreativitásteszt közül a vizuális tehetség előre jelzésére még egy sem bizonyult hatásosnak, s szerintük ez lenne az egyik fő szempont, ami a tehetségkiválasztásban szerepet kaphat.

- 9 **Humoros, érzelmes megoldások** (*Humor, Hu*): ismét egy ritka minősítő kategória, amely lényeges a vizuális alkotóképesség szempontjából: a groteszk, a szatíra, a karikatúra minőségei a teszt szerencsésen megválasztott jel készletéből elállíthatók és értékelhetők.
- 10 **Nem szokványos megoldások** (*Unconventionality, Uca, Ucb, Ucc, Ucd*): négyféle különleges képalkotó eljárást értékel kreativitás-jegyként a teszt: a nem szokványos papírhasználatot (pl. a papír forgatása hajtogatása valamilyen különleges hatás elérésére), az absztrakt kompozíció illetve “mese”, összefüggő történet ábrázolását, a szimbólumok és figurák kombinációját (ha a figurát szöveggel - felirat, beszéd -szimbólumokkal, jelekkel, szavakkal, számokkal, vagy/és képregény-elemekkel kombinálja), és végül az előre megadott képelemek nem szokványos felhasználását (ameg-adott “konvenció-listán” nem szereplő, szokatlan képkiegészítési ötleteket jutalmazza).
- 11 **Sebesség** (*Speed, S*): Csak akkor adunk pontot az elkészítés sebességére, ha az eddigi pontszám elérte vagy meghaladta a 25 pontot.” (*Kárpáti 2001, 186-187*)

4 Kép: Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola Gimnázium és Szakgimnázium. forrás: online

5

3. Intézmény bemutatása

A kutatásom elkészítéséhez a Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola Gimnázium és Szakgimnáziumot választottam, ami Kaposváron a Béke-Füredi lakótelepen a Béke u 75. szám alatt található. Az itt eltöltött gyakorlatom során szerzett tapasztalatok alapján, a pedagógusokkal történt beszélgetésekből, az iskola honlapjáról és pedagógia programjából szeretném bemutatni az intézményt.

Az iskola alapítására 1955-ben került sor. A jelenlegi épület 1979-ben került átadásra, ahol először csak alsó tagozat majd a későbbi években már felső tagozat is működött. Jóval később

1994-ben indult el a nyolcosztályos, majd 8 évvel később a négyosztályos gimnáziumi képzés az intézményben. Az épület 4 szintjén Észak, Dél, Kelet és Nyugat szárnyak találhatóak benne. Számos szaktanterem mellett többek között megtalálható benne egy könyvtár, tornaterem, ebédlő, és tanmedence. A lakótelepen található iskola épületét tágas udvar veszi körül. A gyerekek nem csak szünetekben, de testnevelés órán is előszeretettel használnak az itt megtalálható kézilabdapályát kosárlabdapályát, futópályát és röplabdapályát. Az intézménybe a város minden pontjáról érkeznek tanulók. Az iskola könnyen megközelíthető, de nem kizárt, hogy vidéki gyerekek is csatlakoznak egy-egy évfolyamhoz. Számos óvodával jó kapcsolatot ápolnak a pedagógusok, a leendő első osztályosoknak és szüleinek betekintést engednek az intézmény mindennapjaiba. Az óvodában a 6. életévüket betöltött gyermekek tanköteles korba lépnek ezt követően tudják elkezdni az általános iskolát. Ebben az intézményben egészen 18 éves korig tanulhatnak a tanulók. A tanulók a sikeres érettségi vizsgát követően, magas számban kerülnek be az általuk választott egyetemekre, főiskolákra. 2021 szeptemberétől az intézmény szakgimnázium 2022/2023-as tanévtől az iskolában pedagógiai asszisztenseknek tanulhatnak az érettségi után 1 évet maradó diákok. *(Anonym, Kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola, Gimnázium és Szakgimnázium hivatalos honlapja)*

Az intézménybe belépve, érezhető az épület hatalmas mérete, ahol több száz gyermek tanul nap mint nap. Az iskolában számos szaktanterem található, többek között a rajzterem. Nagyon tetszik az, hogy egy külön teremben dolgoznak a tanulók. A terem méretei megfelelnek az alkotáshoz, tágas és világos, ami elengedhetetlen a rajzórákhoz. Az asztalok szigetekben vannak elhelyezve, de ez bármikor változtatható feladattól függően. A laptop és projektor sok segítséget nyújt a pedagógusoknak egy-egy feladatnál. A tanteremek előtti hosszú folyosók szélesek, a tanulók kényelmesen elférnek, ha szünetekben egyik óráról a másik órára mennem.

Az intézményben dolgozó pedagógusok, és a pedagógusokat segítő munkatársak mind-mind elhivatottak. Segítőkészek, segítik az intézmény mindennapi működését, szakmaileg felkészültek.

Az iskola kiemelten fontosnak tartja a kompetencia alapú oktatást, a személyiségfejlesztést az egészséges életmódra nevelést, a környezeti nevelést, az erkölcsi nevelést a sportolási lehetőség biztosítását, utánpótlás nevelését. Az intézmény köznevelési típusú sportiskolaként működik kiemelten fontos a sport és a mozgás, az intézményben minden feltétel adott ennek megvalósítására, mint pl.: egy nagyméretű tornaterem, aminek lehetősége van több részre való felosztására is, akár több osztály is tud egyszerre dolgozni, ez nagyon sok esetben segítség a pedagógusoknak, akár rossz idő esetén. A tanmedencének köszönhetően az itt tanuló diákoknak lehetőségük van a rendszeres gyógyúszás oktatáson való részvételre.

A tanórákon kívül számos szakkörön és foglalkozáson vehetnek részt a tanulók. Nyáron üdülőtábor, vándortábor, télen sítábor várja a kirándulni vágyó diákokat. A környezetvédelemre és természetvédelemre is nagy hangsúlyt fektetnek a pedagógusok, erdei iskolák, és csillagászati táborok várják a gyerekeket. *(Anonym, Kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola, Gimnázium és Szakgimnázium hivatalos honlapja)*

3.1 Az osztályok, gyerekek létszáma

Közel 800 tanuló jár az intézménybe, az osztályok átlagos létszáma átlagosan 20-25 fő. Általános iskola alsó tagozaton három párhuzamos évfolyam, ebből egy sport osztály, felső tagozaton két párhuzamos osztály tanul, ebből szintén egy sport osztály. Az iskola gimnáziumi részén nyolc évfolyamos és négy évfolyamos osztályok közül választhatnak a diákok, évfolyamomként 1-1 osztály, informatika és idegen nyelv tantárgyakból. A szakgimnázium öt évfolyamos képzést biztosít, ami érettségire felkészítő képzés, majd 5 évfolyamon pedagógiai asszisztens szakirányú képzést szerezhhetnek a tanulók. *(Anonym, Kaposvári Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola, Gimnázium és Szakgimnázium hivatalos honlapja)*

6 Kép: Csokonai Vitéz Mihály Általános is Iskola Gimnázium és Szakgimnázium logo
forrás: online

3.2 Osztályok bemutatása:

Az iskolában gyakorlati képzés folyik, szakoktatók, kistanítók, tanító és gyógypedagógus hallgatók napi szinten jelen vannak az órákon, segítve a tanulók és pedagógusok mindennapi életét. Ezáltal a gyerekek napi szinten ismerkedhetnek új dolgokkal, ami által a későbbiekben könnyebben vesznek akadályokat.

A nyelvtan, olvasás, matematika órák bontva történnek, a Covid járvány következtében sok tanulónál érzékelhető a lemaradás ezekből a tantárgyakból az online oktatás miatt, ezért velük külön fejlesztő pedagógusok foglalkoznak kisebb csoportokban.

A hittan órák bontva történnék, etika és felekezeti szerinti oktatás zajlik. Hittanra kevés gyermek jár. Az etika óráknak nagy sikerük van a tanulók körében, nagyon érdekes és izgalmas témákat bontogatnak, nap mint nap játékos feladatokkal gazdagítva egy-egy órát.

Az iskolában fejlesztő munkaközösség segíti a tanulók mindennapjait, így minden gyermek megkapja a számára szükséges fejlesztést segítséget.

A 3. osztályosok

A 3. a osztály létszáma 21 fő, sport osztály, több tanuló jár napi szinten úszásra, szinkronúszásra, kosárlabdára, lovagolni, foci és röplabda edzésre. Néhány tanuló a vizualitás iránt érdeklődő. 2 fiú és 3 lány kiemelkedően jó látásmóddal rendelkezik. Kifejezetten esztétikus kreatív alkotásokat készítenek, bátrak kérdezi, segítséget kérni. Szívesen veszik a közös ötletelést, segédanyagokat, közös és páros munkát is.

A 3. b. osztály jelenleg 15 fő. Kevésbé bátrak, mint a párhuzamos osztály, de nagyon szeretik az új technikák kipróbálását, érdekli őket az alkotás, de sok mindenre rácsodálkoznak, egyszerűbben oldanak meg feladatokat. Sokkal inkább sztereotip formavilág jellemzi alkotásaikat. 1-2 fő mer elrugaszkodni a megadott keretből. Az osztály nagy része bátortalan, félnek kifejezni önmagukat, elengedni gondolataikat.

Az 5. osztályosok

Az 5. a osztály számára inkább hobbinak tekinthető a rajz óra, mint feladatnak. Folyamatosan nyüzsögnek, nehezen lehet fegyelmet tartani náluk, nem tartják fontosnak a rajzolást. Sokan inkább a sport felé mutatnak érdeklődést, a délutánok nagy részében edzésekre járnak. Nehezen lehet felkelteni az érdeklődésüket. Ők egy teljesen más beállítottságú csapat.

Az 5. c. osztálynak nem kiemelkedő az érdeklődése a rajzolás iránt, de becsületesen, tisztességesen megoldják a feladatokat. 2 tanulót lehet kiemelni az osztályból, az egyikük nagyon aprólékosan rajzol, a másik tanulónak nagyon jó gondolatai vannak, de nehezen tudja magát rajzban kifejezni. Szívesen veszik, ha új dolgokkal ismerkedhetnek meg, új technikákat használhatnak, de inkább egy elvégzendő feladat számukra, mint kreativitásuk kifejezése.

3.3 Teszt előkészítése:

A kéthetes gyakorlatomat a Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola Gimnázium és Szakgimnáziumban volt szerencsém tölteni. A kedvenceim a rajz órai hospitálások és rajz órai tanítások voltak. Már az első napon eldöntöttem, hogy itt szeretném elkészíteni a szakdolgozatomhoz a

teszteket. Az iskolában a készségtantárgyakat szakos tanárok tanítják, ez nagy előnye a diákoknak. A rajz órákon mindig csodával figyeltem a pedagógus türelmét, lelkesedését. Néhány konzultáció után megbeszéltük elképzeléseinket, és hogy melyik osztályok legyenek a kiválasztottak. A 3. évfolyamot és 5. évfolyamot választottuk.

Azért erre a két osztályra esett a választás, mert szerettem volna egy alsós tagozatot megfigyelni, ahol már magabiztosan mozognak a közegükben, jól összeszokott osztályközösségben. A gyakorlatom során nagyon jól megismertem őket. Barátságos és kedves csoport, ahol igazán kreatív gyermekek találhatóak. Az 5. osztályra azért esett a választásom, mert szerettem volna egy olyan osztályban is kipróbálni a tesztet, ahol új helyzetben találják magukat a felső tagozat hozta nehézségei előtt. Az osztály szintén jól összeszokott, de az iskolai ingerek, a tanárok újak számukra. A két évfolyam közötti két év korkülönbség miatt a tesztek eredménye várhatóan széles skálán fog mozogni. A tanárnővel egyeztetve megbeszéltük, hogy melyik napokon, melyik évfolyamnak mikor van órája. A Gyakorló iskolában, 1 rajzterem van, és minden évfolyam oda megy az adott órán. A tanulókkal csak közvetlenül az óra előtt közöltük, mi is fog történni, mi lesz a feladatuk. Ezt azért is tartottuk fontosnak, hogy senki ne tudjon előre készülni, vagy esetleg izgulni a tesztel kapcsolatban. A tesztlapok kiosztása után, elmondtam az instrukciót a tanulóknak. Voltak tanulók, akik kérdéseket tettek fel pl.: „Bárhova lehet rajzolni?” „Minden formát bele kell rajzolni?” „Lehet csak 1 színnel rajzolni?”

Minden esetben azt a választ kellett mondanom a tanulóknak, hogy bármit rajzolhatsz.

Voltak, akik bizonytalanul kezdtek neki a munkának, de látva mellettük ülők munkáját szépen elindultak az ötletek. Izgalommal vártam az eredményt, milyen kreatív alkotások fognak születni. Rajzolás közben is volt egy két kérdés a gyerekek felől. Pl.: „Hogyan fejezzék be?” „Mit rajzolhatnának még?” „Elég ez így?” kérdések hangzottak el. Elmondhatom, hogy a tanulók nagyon ügyesek voltak, és kitartók, nagyon szép rajzok születtek.

3.4 Felvetések, feltételezések a tesztel kapcsolatban:

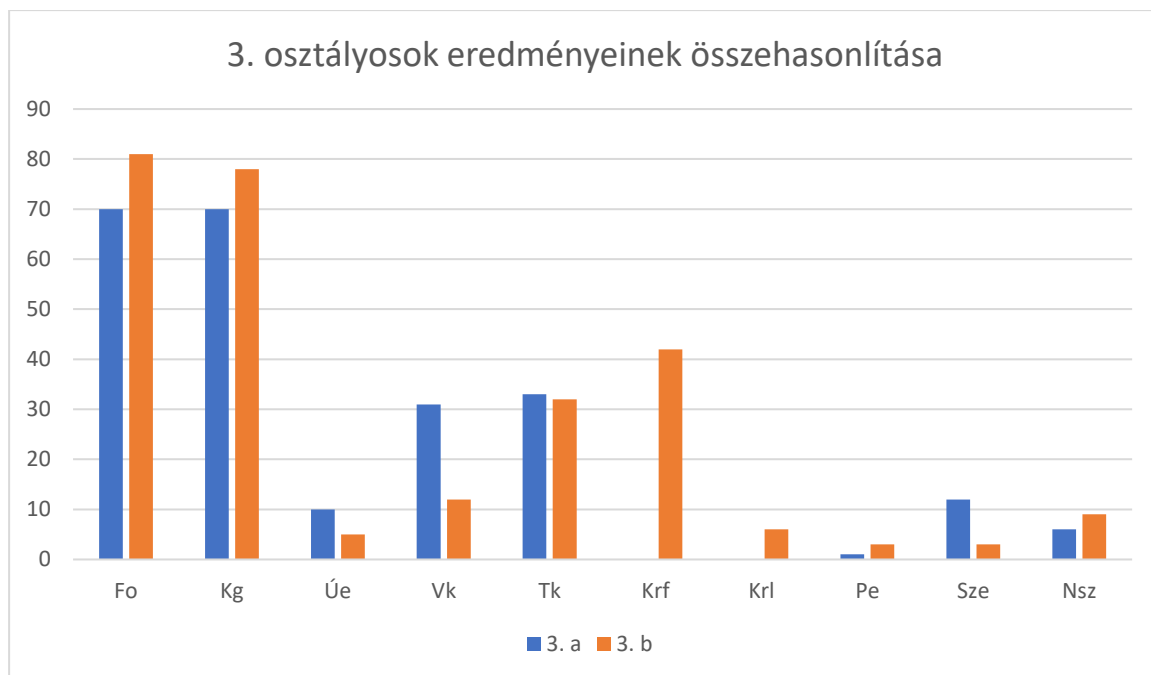
A mai modern társadalomban és felgyorsul digitális világban nagyon sok kész terméket kapnak a gyermekek, például a mesék a tv-ben, tableten, okostelefonokon, a folyamatos programok. Azzal, hogy a gyermekeket folyamatosan programokara viszik a szülők, egyik helyről a másikra, majd ha éppen nem tudunk elmenni valahová a gyermek kezébe nyomjuk a tabletet, elveszük a gyerekektől az érzéki örömet, a hétköznapi tevékenységeben való elmélyülést (Dr. Vekerdy 2017.) Ma már nagyon kevés gyermek tud igazán elmélyedni egy-egy tevékenységében. Ekwall szerint a kreativitás megjelenésének egyik alapja az elmélyüléshez szükséges idő

biztosítása, ami lehetőséget teremt az előzetesen nem tervezett folyamatok beiktatására, s a feladat megoldása során felmerülő új problémák végig gondolására (Ekwall 1983.) A folyamatos ingerek, kész képek, ahhoz vezetnek, hogy ma már nagyon kevés önálló gondolat kell egy-egy alkotáshoz. Ezzel ellentétben ma már a siker elengedhetetlen része a kreativitás. Feltévéseim szerint a két osztály között számos különbség várható.

- Az, hogy minden évfolyamnak más időpontban van a tanórája biztosan befolyásolja majd a teszt eredményét. Volt olyan évfolyam akinek első órában, és volt olyan is, akikkel testnevelés óra után tudtuk felvenni a tesztet. Az osztály létszámok nem azonosak, így minden osztályból 15 rajzot választottam ki véletlenszerűen. Ezzel is pontosabb statisztikai eredményt segítve. Feltételezéseim szerint a magasabb évfolyam magasabb pontszámot fog elérni, gondolataim szerint kreatívabbak, több tapasztalatuk van.
- A lányoktól részletgazdagabb rajzokat várok, finomabb kidolgozásokat, lágy vonalakat. A lányok valószínű több időt fognak tölteni egy-egy rajz elkészítésével. Elképzeléseim szerint a fiúktól határozottabb vonalvezetés várható, erősebb nyomatékkal. Sok számítógépes karaktert vagy mesehőst fognak rajzolni. Erősen hozzájárul a felgyorsult a világunkhoz a társadalmi szokásokhoz a számítógépek használata. Erősebb színeket fognak használni, mint a lányok, akiktől leginkább pasztellszínek várhatóak.
- A párhuzamos évfolyamok között nem várok el nagy különbséget, hiszen azonos életkorú tanulókról van szó, azonos érdeklődéssel.
- A tesznek nincs időkorlátja, így akár egy teljes tanórát is igénybe vehetnek a tanulók, ami 45 perc. Biztosan lesznek hasonló munkák, ezt nem lehet kiküszöbölni egy ilyen osztályon belül.

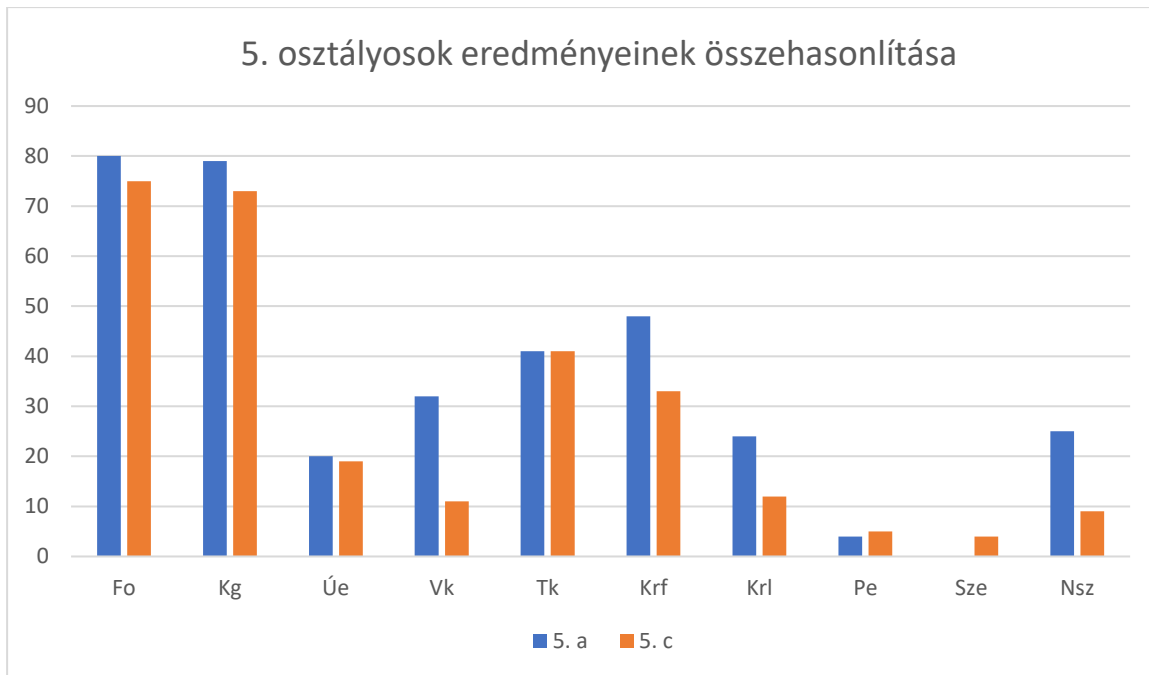
3.5 Tesz kiértékelése:

Miután elkészült az összes teszt, elkezdtem kiértékelni őket. A kiértékelés egy meghatározott pontrendszer alapján történik. (lásd: *A tesztlap értékelési rendszere 18. oldal.*) Pontról pontra minden rajzon végig haladva sikerült az összes adat begyűjtésére. Nagy izgalommal vártam a kutatásom eredményét. Már a rajzórakon láttam milyen szép kiemelkedő alkotások születtek, így bizakodó voltam a kutatásom eredményeivel kapcsolatban. Az adatokat összegezve, diagramokat készítettem, amik a következőképpen alakultak:

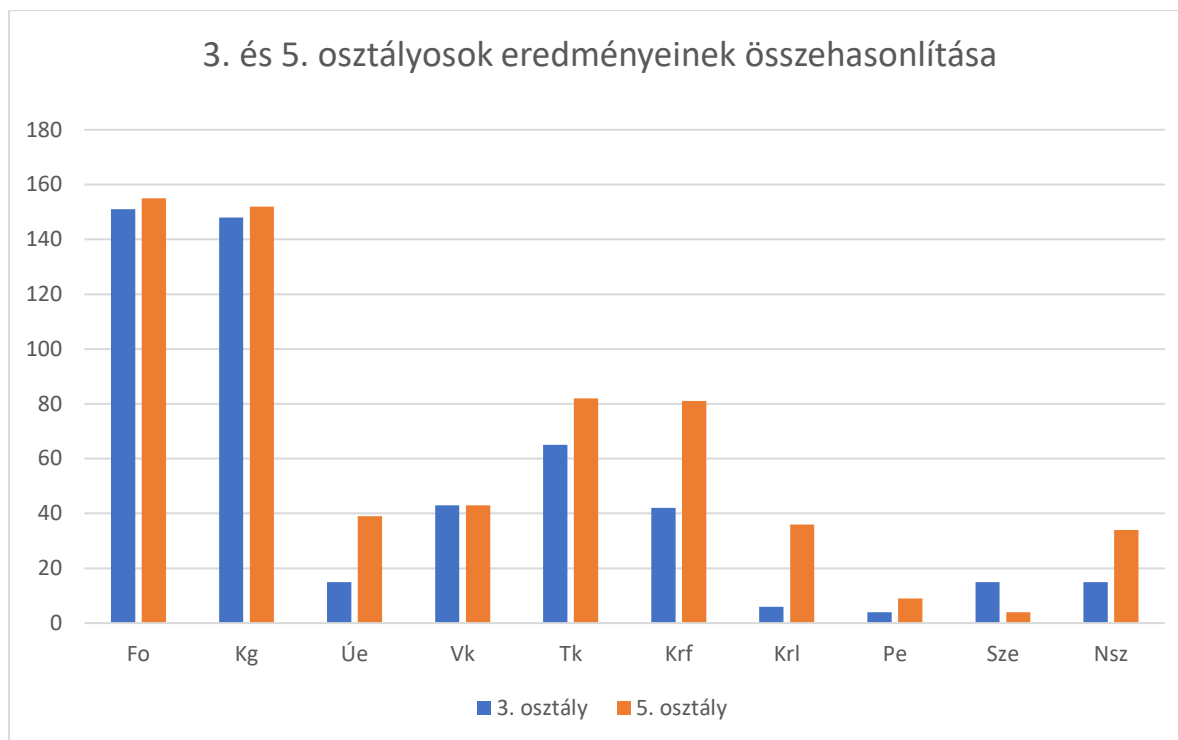
1. ábra: 3. osztályosok eredményeinek összehasonlítása. Forrás: saját

A 3. osztályosok teszt kiértékelésénél meglepő eredmény született. Azt feltételeztem, hogy a párhuzamos osztályoknál közel azonos eredmény fog születni, de ez nem így lett. A folytatásnál (Fo) és a kiegészítésnél (Kg) a 3. b osztály magasabb pontszámot ért el. Az új elemek (Úe) és a vonalakkal létrehozott kapcsolatoknál viszont a 3. a osztály jobban teljesített. A témához kötődő kapcsolatoknál közel azonos pontszámot értek el az osztályok. Ami igazán nagy meglepetés, hogy a körvonalat megőrző részletfüggő (Krf) és a körvonalat megőrző részlettől független (Krl) résznél a 3. a osztály nem szerzett pontot, velük ellentétben a b-sek elég jól szerepeltek. A perspektíva alkalmazásánál, (Pe) nem meglepő, hogy nagyon kevés pontot értek el a tanulók. Ebben az életkorban kezdik igazán felfedezni a perspektíva adta lehetőségeket, ábrázolásmódokat. A 3. a osztály humoros, érzelmes megoldásokban (Sze) gazdagabb képeket hozott létre, a nem szokványos megoldások tekintetében viszont a 3.b. osztály bizonyult jobbnak.

2. ábra: 5. osztályosok eredményeinek összehasonlítása. Forrás: saját

Az 5. osztályosok tesztje kiértékelésénél az eredmény nagyon egységesnek mutatkozott, nagyon hasonló eredményt ért el a két párhuzamos évfolyam. Kevéssel ugyan, de az 5. a osztály magasabb pontszámot ért számos feladatrésznél. A témához kötődő kapcsolatokban (Tk) megegyező pontszám született. A humoros vagy érzelmes hatásoknál (Sze) az 5. a osztály nem ért el pontszámot, míg a c osztály tanulói igen. A vonallal létrehozott kapcsolat (Vk), a körvonalat megőrző, - részlettől független (Krl), és a nem szokványos megoldásnál (Nsz) az a. osztály jóval magasabb pontszámot ért el, a párhuzamos évfolyamától. Az előzetes feltevések szerint, az 5. a osztály sokkal inkább a sport iránt érdeklődő csapat. Ennek ellenére, az elvárttól sokkal jobban teljesítettek. A perspektíva alkalmazásban (Pe) közel azonos eredmény született. A folytatás (Fo) és a kiegészítés (Kg) feladatrésznél is jobban teljesítettek az a-sok. Bátrabban használták a tesztlapot, jobban tudtak koncentrálni a feladatnál.

3. ábra: 3. és 5. osztályosok eredményeinek összehasonlítása. Forrás: saját

A tesztek kiértékelése után meglepő eredmény született a 3. osztály és az 5. osztály összehasonlításában. A folytatás (Fo) és a kiegészítés (Kg) pontjai között, minimális eltérés érzékelhető. Az új elemek (Úe) számaiban magasabb pontot értek el az 5. osztályosok. Bátrabban építettek be a rajzaikba új és kiegészítő figurákat. A vonallal létrehozott kapcsolatnál (Vk) a két osztály pontszáma megegyezik, viszont a tartalmi kapcsolatban (Tk) több pontot értek el az 5. osztályosok, épp úgy, mint a körvonalat megőrző részletfüggő (Krf), részlettől független (Krl). A perspektíva alkalmazása (Pe) mindkét osztálynál alacsony pontszámot mutat. Ebben az életkorban kezdenek vele megismerkedni, és még nem használják elég bátran. A humoros vagy érzelmes hatásoknál (Sze) a 3. osztályosok magasabb pontszámot értek el.

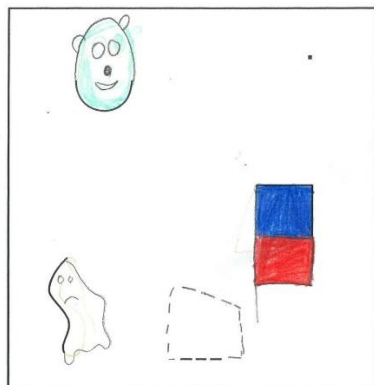
A kiértékelés után látjuk a két osztály közötti különbséget. Az 5. osztályos tanulók 1 kivétellel minden esetben több pontszámot értek el, mint a 3. osztályos tanulók. Nagyobb különbségre számítva meglepő eredmény, hogy ilyen kevés pontszámbeli különbség látható. Egy 3. osztályos tanuló alsó tagozatba jár, míg egy 5. osztályos tanuló felső tagozat kezdetén jár.

A meglepően alacsony különbségnek, aminek feltételezéseim szerint számos oknak köszönhető. Egy 5. osztályos tanuló, a kamaszkor küszöbén, már nem tartja fontosnak a rajzolást, sokkal jobban érdeklik a számítógépes játékok, a filmek, rajzfilmek, tablet és laptop, mint az, hogy papírra vesse gondolatait, személyen tapasztalatait. Sokkal inkább egy megoldandó feladatnak tekintik a rajzórát. Míg egy 3. osztályos tanuló bátrabban használ akár humoros elemeket a rajzain, bátrabban elengedi fantáziáját. Ebben az életkorban még megéli a csodákat.

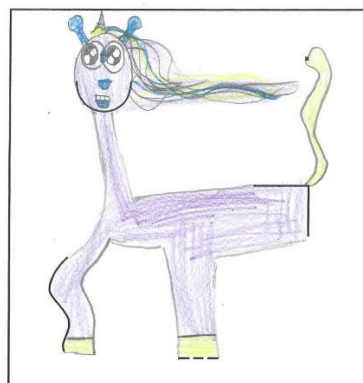
3. a) osztály rajzok összehasonlítása legalacsonyabb és legmagasabb pontszám

Név: _____ Életkor: 9 _____ Leány/Fiú: _____ TCT-DPI/A
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11:00 Rajzolás vége: 11:10

Név: _____ Életkor: 9 _____ Leány/Fiú: _____ TCT-DPI/A
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 12:00 Rajzolás vége: 12:08

C

C

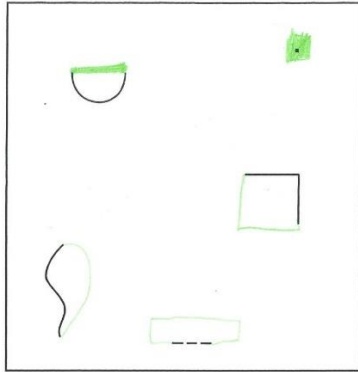
6. Kép.: A TCT/DP tesztlap
9 éves fiú rajza Forrás: saját

7. Kép.: A TCT/DP tesztlap
9 éves lány rajza Forrás: saját

A 3. a osztályból kiválasztva a legalacsonyabb és a legmagasabb pontszámú rajzot helyeztem egymás mellé. A bal oldali rajzot és 9 éves fiú, míg a jobb oldali rajzot egy 9 éves lány készítette. A fiú rajzán látható hogy 4 elemet használt fel a 6 elemből. Nem vélhető felfedezni a figurák között kapcsolatot, a kiegészített rajzok külön elemként jelennek meg a képen, tartalmilag sem lehet összefüggést találni köztük. Színeket alig használva, 2 elemnél grafit ceruzával egészítette ki az elemeket. Ezzel szemben, a jobb oldalon látható lány által készített rajzon, a 6 elemből 5 elemet felhasználva dolgozott a tanuló. Minden felhasznált elemet egy képpé komponált, ezzel plusz pontot is kapott a munkájára. Színvilága izgalmas, kiemelkedő az osztályban készített rajzok közül. Egy kedves vidám figurát vélhetünk felfedezni a munkán, csillogó szemekkel, színes bájos „hajjal” esetleg sörénnyel. Ami szintén érdekes, hogy ez a képzelet szülte alkotás 2 lábú, hosszú farka és hosszú nyaka leginkább egy lóra esteleg unikornisra hasonlít. A lány jó kedvvel dolgozott a rajzom, mosolyogva adta be az alkotását, még az utolsó percekben is a részleteket gazdagította. Ezzel szemben a fiú érzelemmentesen teljesítette a feladatot. Az idő felhasználását tekintve a két munka hasonló, a fiú 2 perccel többet dolgozott az alkotásán. Ami megfigyelhető, hogy egyik tanuló sem használta fel a négyzeten kívül eső elemet, amiért szintén plusz pont adható. Volt olyan tanuló, aki nem vette komolyan a feladatot, ez meg is látszik az eredményen, és volt olyan is aki nagyon sok energiát fektetett a munkájába.

5. a) osztály rajzok összehasonlítása legalacsonyabb és legmagasabb pontszám

Név: _____ Életkor: 11 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:05 Rajzolás vége: 08:11

C

8. Kép.: A TCT/DP tesztlap

11 éves fiú rajza Forrás: saját

Név: _____ Életkor: 11 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:07 Rajzolás vége: 08:26

9. Kép.: A TCT/DP tesztlap

11 éves lány rajza Forrás: saját

Az 5. osztályban elkészített rajzokból kiválasztva a legalacsonyabb és a legmagasabb pontszámút helyeztem egymás mellé, mint ahogy a mellékelt képeken látható. A bal oldali rajzot egy 11 éves fiú, míg a jobb oldalt egy 11 éves lány készítette. Már első ránézésre is igen nagy különbségeket vélhetünk felfedezni. A fiú által készített rajzon látható, hogy csak zöld színű színes ceruzát használt, és 6 elemből csak 5 elemet egészített ki a képen. Ezzel szemben a lány a 6 elemből mind a 6 elemet felhasználva és egy téma köré készítette el rajzát. Színes ceruza gazdag színvilágát kihasználva, a nyitott négyszöget is beleszerkesztette a koncepcióba. Mindemmellett a háztető a nagy szögletes képmezőn kívül esik, amire szintén plusz pont adható. A fiú által készített rajz 6 perc alatt készült el, míg a lány 21 perc alatt végzett. Mind a két kiemelt esetben a lányok sokkal magasabb pontszámot értek el, mint a fiúk. Sokkal több energiát fektettek bele egy-egy munkába. Sokkal aprólékosabban, megfontoltabban készítettek el egy-egy rajzot. A lányok és fiúk nem egyformán gondolkodnak, így a munkájuk az alkotásaik sem egyformák. Az is sok esetben befolyásolta őket, hogy ki mellett ültek. Voltak olyan rajzok, amik szinte teljesen megegyeztek, attól függetlenül, hogy az óra elején elhangzott, hogy önálló munka legyen. Ezt nem lehet kiküszöbölni, hiszen egymástól is tanulnak, egymástól is sok ötletet merítenek egy-egy feladatnál. A fiúk és lányok tesztre fordított ideje teljesen változó, nem lehet általánostani, ki fordított rá több időt. A teszt felvételénél nincs megszabva időkorlát, attól tartottam, hogy nem elég rá egy tanóra, de sokan nagyon hamar pár perc alatt végeztek.

4. Befejezés

4.1 Zárógondolat:

A kreativitást, a gyermekrajzokat kutatva nagyon izgalmas időszakot zárhatok le. A rajzolás mindig is része volt és része lesz az életemnek. Kicsi koromtól kezdve mindenben csak a kreativitást kerestem, miből hogyan lehet szebb, izgalmasabb dolgot kihozni. A mindennapokban is sokszor szükséges számunkra a kreativitás, nem csak a rajzórán, hanem a mindennapi életben. A gyermekek rajzaiból az őszinteség árad, viszont meg kellett tapasztalnom, hogy sok mindentől függ az az napi teljesítményük, és nem lehet előre megjósolni, hogy egy osztály hogyan is fog teljesíteni a tesztnél. Ez bebizonyosodott, hogy a tanulók nem az elvárt eredményt hozták. Ebből is arra tudunk következtetni, hogy a kreativitás, nem egy kézzel megfogható, előre megjósolható tudás. Sokkal több ennél, minden embernek az élete része, egy olyan adottság, amit tőlünk senki nem vehet el. Nagyon nagy örömmel vették a tanulók a tesztet, sok olyan munka született amire igazán büszkék lehetnek. A korcsoport, akiket választottam, nem egyszerű feladat elé állította őket. A kamaszkor küszöbén -ahol néhány tanuló kivételével csak egy feladatnak tekintik a rajz órát, nem volt könnyű feladat számukra. Meglepő eredmény született az összehasonlított munkákat látva.

Kutatásaim eredménye:

- Az 5. osztályos tanulók magasabb pontszámot értek el a tesztben, mint a 3. osztályosok. Így a korábbi feltételezéssel megegyező eredmény született. Viszont nagyon kevés különbséggel, sőt volt olyan pontszám, ami megegyezett. Ennek számos oka lehet.
- A felső tagozaton tanulók magasabb pontszámot értek el.
- Az általam kiemelt munkák között minden esetben a lányok értek el magasabb pontszámot. A korábbi feltételezéseimmel egybecsengő eredmény született. A lányok részletgazdagabban rajzolnak, finomabb vonalakat használnak, figyelnek az apróságokra a fiúkkal ellentétben, akik sok esetben – egy-két fiú kivételével - csak egy feladatnak tekintették a kutatásomat.
- Az azonos évfolyamon tanuló gyermekek között meglepően magas pontszámbeli különbségek tapasztalhatók. A feltételezéseimmel ellentétben egy érdekes eredmény született.
- A lányok és fiúk tesztre fordított ideje változó, nem lehet felfedezni nagy különbséget, nem lehet általánosítani.

A kutatásom eredményeit szívesen kibővíteném a jövőben. Az én tesztet egy általam kiválasztott városi iskolában készült. Érdekes eredményeket hozna egy városi és egy vidéki iskola tanulóinak összehasonlítása a TCT-DP kreativitás teszt segítségével. Akár két vidéki iskola vagy két városi iskola tanulói közötti különbségek és hasonlóságok összehasonlítása érdekes eredményeket mutatna. Számos lehetőség van a tanulók vizsgálatára, ezen kutatások nagy segítségére vannak a pedagógusoknak. Az én korábbi feltételezéseim szerint minden gyermek kreatív, és ez bebizonyosodott, hiszen minden tanuló foglalkozott a teszttel, elkészült alkotásuk. Látni a tanulók munkáját, a feladathoz való hozzáállást, sokban segítheti a pedagógus munkát egy-egy ilyen teszt elvégzése. A kevés pontszámot elért tanulók esetében érdemes odafigyelni a későbbiekben, ha bizonytalanok voltak és a motivátlanság később is fennáll. Természetesen előfordulhat, hogy a teszt felvételének napján rossz napja volt egy gyermeknek és épp emiatt nem tudott teljesíteni. A pedagógusok munkáját segíti abban az esetben is ha egy tanuló kiemelkedően magas pontszámot ért el. Érdemes felfigyelni és támogatni a tehetséges tanulókat, akár pályaválasztás szempontjából is.

Sajnos technikai okokból nem volt megoldható, hogy minden osztállyal ugyanazon a napon készítsem el a tesztet. Ha változtatni lehetne bármit a teszttel kapcsolatban, akkor biztosan ez lenne az. Feltételezésem szerint más eredmény született volna, hiszem most volt olyan osztály, ahol első óraban, és volt olyan osztály, ahol testnevelés óra után tudtam elvégezni a tesztet.

Ha lehetőségem adódna több osztályt is bevonnék a kutatásomba, szívesen vennék fel alacsonyabb és magasabb életkorú tanulókkal TCT-DP tesztet, akár minden évfolyamon. Érdekes eredmény születne akár elsőtől nyolcadik osztályig bezárólag.

Összeségében sikerként tekintek a kutatásomra, és büszke vagyok a tanulókra, akik segítségemre voltak. Kiemelkedő alkotások születtek. A feltételezésem hasonlóak voltak a született eredményekhez. Eddig is nagyon sokat foglalkoztam a rajzolással, a kreativitással, de a kutatásomnak köszönhetően számos lehetőséget nyitott ki előttem.

Már korábban is foglalkoztatott ez a témakör, de a pedagógus pályám kezdetén kijelenthetem, hogy a célom a gyermekekkel megszerettetni az alkotás örömét. Hiszek benne, hogy mindenkinben ott lakozik a tehetség.

„A művészet nem kézművesség, hanem a művész által átélt érzés átadása”

(Lev Tolsztoj)

5. Forrás:

5.1 Hivatkozásjegyzék:

Arnheim, Rudolf: (1979) A vizuális élmény. Az alkotó látás pszichológiája Budapest, Gondolat könyvkiadó p. 195.

Feuer Mária (2000) A gyermekrajzok fejlődéslélektana Akadémiai Kiadó Budapest p. 9.

Borbélyová Diana- Mészáros Tímea- Nagyová Csilla (2020) A vizuális nevelés elmélete és gyakorlata az alapiskola alsó tagozatán Egyetem Komárom A kiadvány Magyarország Collegium Talentum programjának támogatásával készült. p. 19.

Kárpáti Andrea (2001) Firkák formák figurák, A vizuális nyelv fejlődése a kisgyermekkortól a serdülőkhöz Dialog Campus Kiadó (Nordex Kft.) p 8.

Kárpáti Andrea: (1997) A CLARK RAJZI KÉPESSÉGEK TESZTI: Farkas András (szerk.): Művészetpszichológia - II. Nemzeti Tankönyvkiadó, p.2-3.

Kárpáti Andrea (2001) Firkák formák figurák, A vizuális nyelv fejlődése a kisgyermekkortól a serdülőkhöz Dialog Campus Kiadó (Nordex Kft.) p 153.

Kárpáti Andrea (2001) Firkák formák figurák, A vizuális nyelv fejlődése a kisgyermekkortól a serdülőkhöz Dialog Campus Kiadó (Nordex Kft.) p 186-187.

5.2 Ábrajegyzék:

1. táblázat Az általános szakaszok összefoglalása: Forrás: Feuer Mária A gyermekrajzok fejlődéslélektana (2000 p. 14.)
2. ábra: 3. osztályosok eredményeinek összehasonlítása. Forrás: saját
3. ábra: 5. osztályosok eredményeinek összehasonlítása. Forrás: saját
4. ábra: 3. és 5. osztályosok eredményeinek összehasonlítása. Forrás: saját

5.3 Képjegyzék:

1. kép: TTCT, Torrance Test of Creative Thinking Körök, kreativitás tesztelésére (2022.) Szlaffkai Szikra magazin Kreatív nézőpont [2023.03.10.] <URL <https://365letszikra.hu/torrance-teszt-alkotokeszseg/>
2. kép: TTCT, Torrance Test of Creative Thinking Befejezetlen ábrák kreativitás tesztelésére (2022.) Szlaffkai Szikra magazin Kreatív nézőpont [2023.03.10.] <URL <https://365letszikra.hu/torrance-teszt-alkotokeszseg/>
3. kép: TCT-DP üres tesztlapok (2001) Firkák formák figurák, A vizuális nyelv fejlődése a kisgyermekkortól a serdülőkkig Dialog Campus Kiadó (Nordex Kft.) 154. oldal 107. ábra
4. kép: Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola és Szakgimnázium iskola bejárat Anonym <https://www.gyakorlo-kap.edu.hu/>
5. kép: Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola és Szakgimnázium logo Anonym <https://www.gyakorlo-kap.edu.hu/>
6. kép.: A TCT/DP tesztlap 9 éves fiú rajza (saját forrás 2022.)
7. kép: A TCT/DP tesztlap 9 éves lány rajza (saját forrás 2022.)
8. kép: A TCT/DP tesztlap 11 éves fiú rajza (saját forrás 2022.)
9. kép: A TCT/DP tesztlap 11 éves lány rajza (saját forrás 2022.)

5.4 Nyomtatásban megjelent irodalmak:

Arnheim, Rudolf: (1979) A vizuális élmény. Az alkotó látás pszichológiája Budapest, Gondolat könyvkiadó p. 195.

Feuer Mária (2000) A gyermekrajzok fejlődéslélektana Akadémiai Kiadó Budapest p. 9

Gyebnár Viktória, Kárpáti Andrea (1996) A vizuális képességek és a személyiség A Leonardo Program értékelési rendszere Budapest

Kárpáti Andrea (2001): A gyermekrajzok szimbólumvilága. In: Csapó Benő és Vidákovich Tibor (szerk.): *Neveléstudomány az ezredfordulón*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 193-205.

Kárpáti Andrea (2001) Firkák formák figurák, A vizuális nyelv fejlődése a kisgyermekkortól a serdülőkkig Dialog Campus Kiadó (Nordex Kft.)

Kárpáti Andrea, Gyebnár V. (1997). Egy új rajzos kreativitás teszt: a TCT/DP kipróbálásának első tapasztalatai. *Pszichológia*, 17(1), 23–52. [[PDF](#)]

Kárpáti Andrea - Kossa Mária Valéria (1984) Vizuális nevelés világszerte, A pedagógia idő-szerű kérdései, Tankönyvkiadó vállalat Budapest

Kárpáti Andrea (1995): Vizuális képességek fejlődése Epizódok a gyermekrajzfejlődés kutatásának történetéből 1. A gyermekrajzok felfedezése Első kiadás Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. Budapest

Landau, Erika: (1974.) A kreativitás pszichológiája, Tankönyvkiadó, Budapest p. 18.

Malchiodi, Cathy (2003): *A gyermekrajzok megértése*. Animula, Budapest

Nagy László (1905) Fejezetek a gyermekrajzok lélektanából Singer és Wolfner könyvkereskedése Budapest

Vargha Balázs, Balogh Jenő, Nemeskürty István, Szabó Helga (1976) Dr. Nagy Katalin Művészetre nevelés a családban A gyermek irodalmi, képzőművészeti, filmművészeti és zenei nevelése 6-14 éves koráig - *Magyar Nők Országos Tanácsa Kossuth Könyvkiadó* 5-6. oldal

Vekerdy Tamás (2017): Belső szabadság Elég jó szülő, elég jó gyerek (Budapest)

Wallach, M. A. (1968). Reviews: Torrance, E. Paul, Torrance Tests of Creative Thinking: Norms Technical Manual, 95 pp American Educational Research Journal, 272-281.

Wallach Michael és Kogan Nathan. (1965) Gondolkodási módok kisgyermeknél. A kreativitás és az intelligencia megkülönböztetésének tanulmányozása. New York: Holt, Rinehart és Winston,

5.5 Interneten található irodalom:

Csokonai Vitéz Mihály Általános és Iskola Gimnázium és Szakgimnázium: [2023.03.10.]

<URL <https://www.gyakorlo-kap.edu.hu/>

Borbélyová Diana- Mészáros Tímea- Nagyová Csilla(2020) A vizuális nevelés elmélete és gyakorlata az alapiskola alsó tagozatán Egyetem Komárom A kiadvány Magyarország Collegium Talentum programjának támogatásával készült. [2023.03.10.] <URL https://pf.ujs.sk/documents/books/04_BORBELYOVA_et_al_A_vizualis.pdf

Dr. Kontra János (2011) A pedagógiai kutatások módszertana Kaposvári egyetem [2023.02.12.] <URL http://janus.ttk.pte.hu/tamop/kaposvari_anyag/kontra_jozsef/ch03s04.html

Feuer Mária (2004) ELTE Társadalomtudományi Kar(Budapest) Szociálismunkés-képző Tan-szék Facsalád-rajzok szerepe a gyermek-pszichodiagnosztikában 1. rész (Közlésre érkezett: 2004.oktber28.) [2023.03.11.] <URL https://epa.oszk.hu/03000/03047/00030/pdf/EPA03047_gyosze_2005_3_161-172.pdf

Gyebnár Viktória (2022) *Alkalmazott Pszichológia* 22(2): 115–134. A TCT-DP VIZUÁLIS KREATIVITÁS TESZT VALIDITÁSVIZSGÁLATA VIZUÁLISAN TEHETSÉGESEK KÖRÉBEN 119. oldal [2022.11.04.] <URL http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2023/01/AP_2022_2-07-Gyebnar-Viktoria.pdf

Illés Anikó: (2009) *Művészetterápia a közoktatásban: elméleti lehetőségek és etikai megfontolások* In: *Új Pedagógiai szemle* 2009/5-6 sz.[2023.03.22.] <URL https://epa.oszk.hu/00000/00035/00133/pdf/EPA00035_upsz_200905_233-240.pdf

Jónásné Csalódi Éva: (2011) A „mérés értékelés” kurzus tervezése értékelése Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészeti tudományi kar Kreativitásteszt: Guilford[2023.02.05.] <URL http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/meres_ertekeles/2_feladat8.html

Kárpáti Andrea: (1997) A CLARK RAJZI KÉPESSÉGEK TESZT In: Farkas András (szerk.): *Művészetpszichológia - II. Nemzeti Tankönyvkiadó*, [2023.03.10.] <URL <https://docplayer.hu/18911878-Karpati-andrea-a-clark-rajzi-kepessegek-teszt.html>

Kárpáti Andrea (2009). *Kommunikáció, technika, kreativitás: egy komplex mérőeszköz a vizuális képességek értékelésére. Új Pedagógiai Szemle*, **59**. 5-6. sz., 40–59. [2023.01.10.] <URL [PDF]http://epa.oszk.hu/00000/00035/00133/pdf/EPA00035_upsz_200905_040-59.pdf

Kiss Virág: (2010) *Képek tudománya a mérlegen: avagy többet ér egy kép, mint ezer szó* In: *Új Pedagógiai Szemle* 2010/10.sz.1831. [2022.11.10.] <URL https://epa.oszk.hu/00000/00035/00133/pdf/EPA00035_upsz_200905_019-031.pdf

Kiss Virág: (2010) *Művészeti nevelés, művészettel nevelés, művészetterápia*, In: *Iskolakultúra* 2010/10 sz. 19-31[2023.03.10.] <URL http://vizualiskulturaujsag.hu/wp-content/uploads/2021/03/4.1%20Kiss_j1.pdf

Mező Ferenc, Mező Katalin (2017): *Az originalitás mérő és becselő módszereinek konkures validitása. Különleges Bánásmód*, III. évf. 2017/3. szám, 27-38. DOI 10.18458/KB.2017.3.27 [2023.03.10.] <URL http://real.mtak.hu/81335/1/KB2017_3_Mezo%281%29.pdf

Pásztor Attila (2015): *A kreativitás mérésének lehetőségei online tesztkörnyezetben* MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (OFI), Budapest, pp. 319-339. [2023.03.10.] <URL <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/5993/1/2977489.pdf>

Plucker, J. A., & Renzulli, J. S. (1999). *Psychometric Approaches to the Study of Human Creativity*. In R. J. Sternberg (Ed.), *Handbook of Creativity* (pp. 35-61). New York: Cambridge University Press. [2023.02.10.] <URL <https://doi.org/10.1017/CBO9780511807916.005>

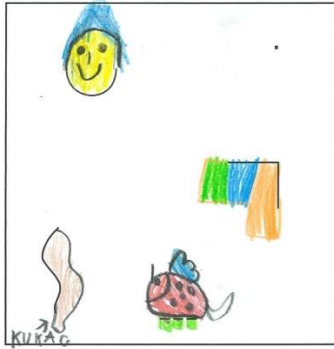
Simon T., Kárpáti A. (2014). *A vizuális kommunikáció összetevői és online mérése* 10-12 éves korban. In: Kis-Tóth Lajos szerk.: *Változó életformák, régi és új tanulási környezetek. Új kutatások a neveléstudományokban* sorozat, 2013. Eger, Lyceum Kiadó, 253-267. [2023.02.10.] <URL [PDF]<http://real.mtak.hu/18397/1/Az%20C3%A9nt%20k%20C3%B6r%20C3%BClvev%20C5%91%20h%20C3%A11%20C3%B3zatok.pdf>

Selye János (2020.) A tehetség kézikönyve Magyar tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége
2.6.9.2.1. Kreativitást mérő tesztek [2023.03.10.] <URL <https://tehetsegkezikonyv.tehetseg.hu/page.php?id=298&page=2>

6. Mellékletek

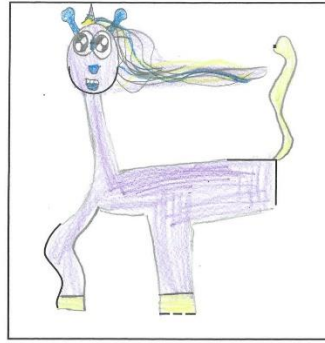
Mellékletek/ 3. a osztály

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11.12 Rajzolás vége: 12.06

C

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11.09 Rajzolás vége: 12.06

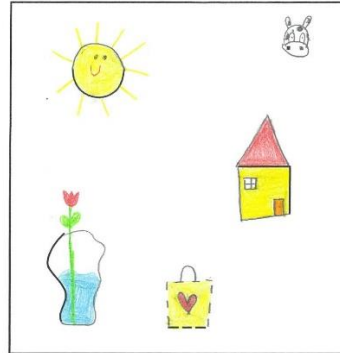
C

Név: _____ Életkor: 9-10 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11.11 Rajzolás vége: 12.08

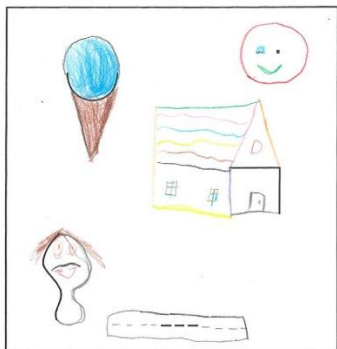
C

Név: _____ Életkor: 10 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11.10 Rajzolás vége: 12.10

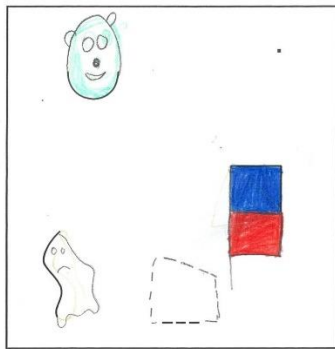
C

Név: _____ Életkor: 10 Leány/Fiú: TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11:00 Rajzolás vége: 12:10

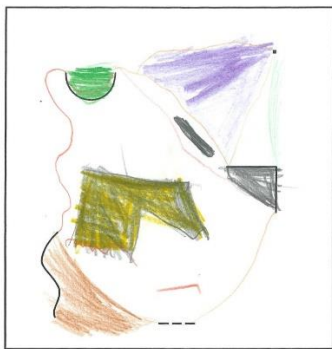
C

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11:00 Rajzolás vége: 12:10

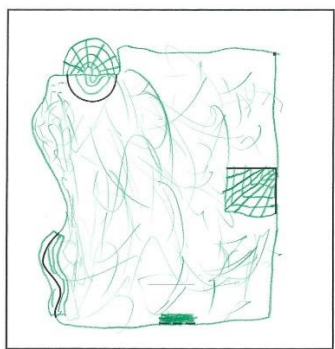
C

Név: _____ Életkor: 7 Leány/Fiú: TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11:00 Rajzolás vége: 12:10

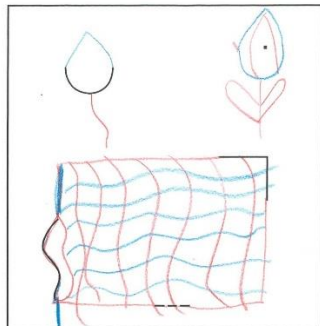
C

Név: _____ Életkor: 7 Leány/Fiú: TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11:00 Rajzolás vége: 12:10

C

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11:00 Rajzolás vége: 12:10

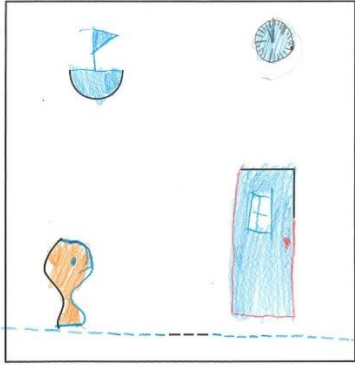
C

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 11:00 Rajzolás vége: 12:10

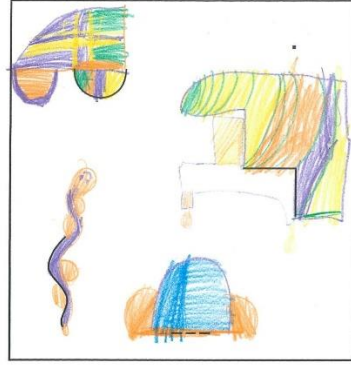
C

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: F/U TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10:00 Rajzolás vége: 12:12

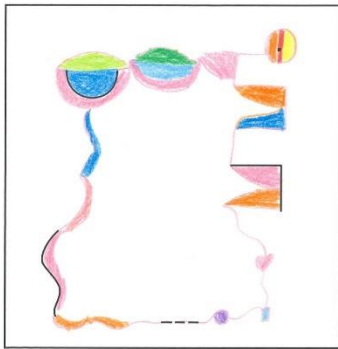
C

Név: _____ Életkor: 9-es fél Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10:00 Rajzolás vége: 12:12

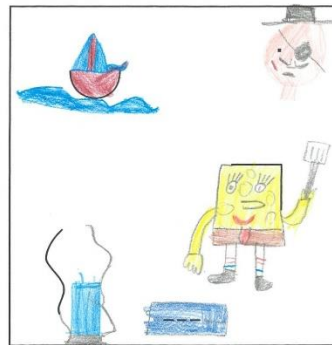
C

Név: _____ Életkor: 8 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10:00 Rajzolás vége: 12:15

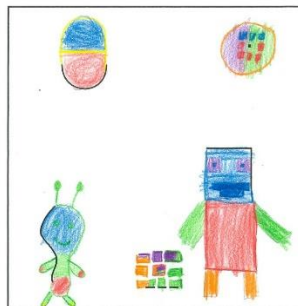
C

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10:00 Rajzolás vége: 12:16

C

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10:00 Rajzolás vége: 12:19

C

Mellékletek/ 3. b osztály

Név: _____ Élekor: 10 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.07 Rajzolás vége: 10.14

10:07

Név: _____ Élekor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: 3/B Rajzolás kezdete: 10.07 Rajzolás vége: 10.16

Név: _____ Élekor: 10 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.07 Rajzolás vége: 10.14

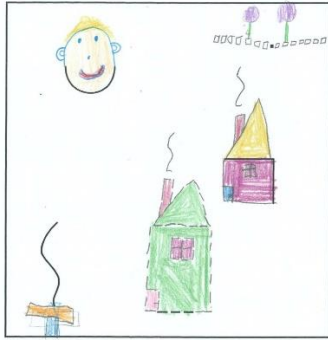
Név: _____ Élekor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.07 Rajzolás vége: 10.17

Név: _____ Élekor: 8 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.7 Rajzolás vége: 10.18

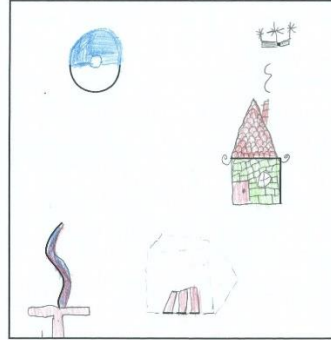
10:7

Név: _____ Élekor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.07 Rajzolás vége: 10.18

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.19. Rajzolás vége: 10.19.

Név: _____ Életkor: 10 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.19. Rajzolás vége: 10.19.

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.23. Rajzolás vége: 10.23.

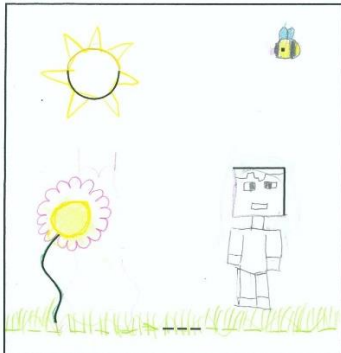
10-2.

Név: _____ Életkor: 10 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.23. Rajzolás vége: 10.23.

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.24. Rajzolás vége: 10.24.

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10.28. Rajzolás vége: 10.28.

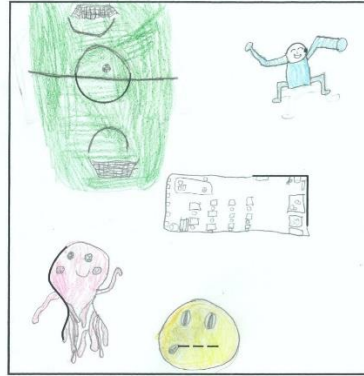

Név: _____ Életkor: 10 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10:02 Rajzolás vége: 10:33

C

Név: _____ Életkor: 10 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10:02 Rajzolás vége: 10:34

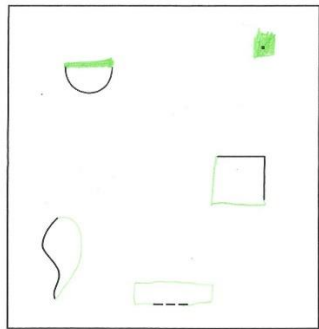
C

Név: _____ Életkor: 9 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 10:27 Rajzolás vége: 10:37

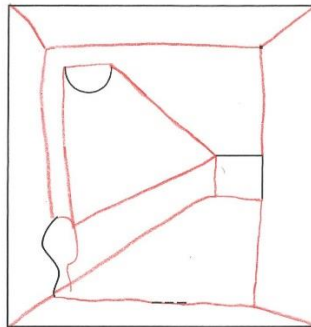
Mellékletek/ 5. a osztály

Név: _____ Életkor: 11 Leány/Fiú: Leány TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:05 Rajzolás vége: 08:11

C

Név: _____ Életkor: 13 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:07 Rajzolás vége: 08:11

C

Név: _____ Életkor: 11 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:07 Rajzolás vége: 08:14

C

Név: _____ Életkor: 11 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:07 Rajzolás vége: 08:14

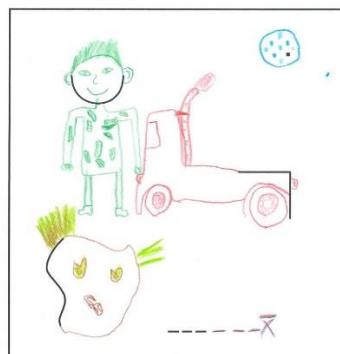
+

Név: _____ Életkor: 11 Leány/Fiú: fiú TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:05 Rajzolás vége: 08:13

+

Név: _____ Életkor: 12 Leány/Fiú: fiú TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:04 Rajzolás vége: 08:13

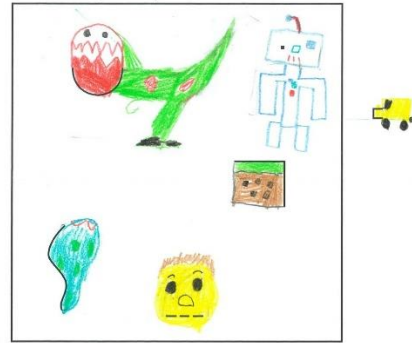
+

Név: Iskolai: KCSVM.A.I.G. Életkor: 11 Leány/Fiú: Fő TCT-DPIA Rajzolás kezdete: 08.07 Rajzolás vége: 08.21

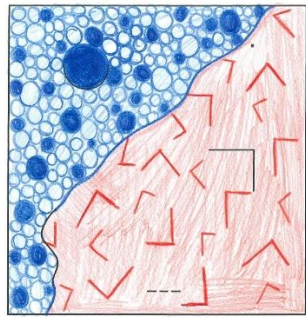

Név: Iskolai: Életkor: 11 Leány/Fiú: Fő TCT-DPIA Rajzolás kezdete: 08.07 Rajzolás vége: 08.22

Név: Iskolai: Életkor: 17 Leány/Fiú: Fő TCT-DPIA Rajzolás kezdete: 08.07 Rajzolás vége: 08.21

Név: Iskolai: Életkor: 11 Leány/Fiú: Fő TCT-DPIA Rajzolás kezdete: 08.07 Rajzolás vége: 08.25

Név: Iskolai: Életkor: 12 Leány/Fiú: Fő TCT-DPIA Rajzolás kezdete: 08.07 Rajzolás vége: 08.25

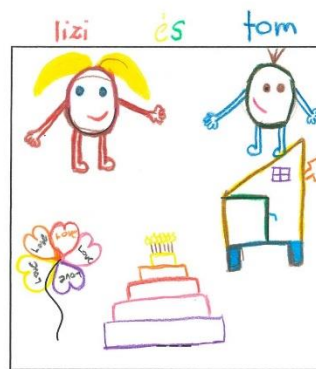
Név: Iskolai: Életkor: 17 Leány/Fiú: Fő TCT-DPIA Rajzolás kezdete: 08.07 Rajzolás vége: 08.26

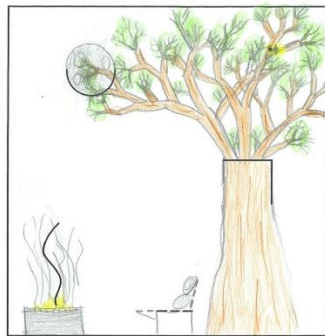
Név: _____ Életkor: 10 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:07 Rajzolás vége: 08:26

Név: _____ Életkor: 12 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:00 Rajzolás vége: 08:30

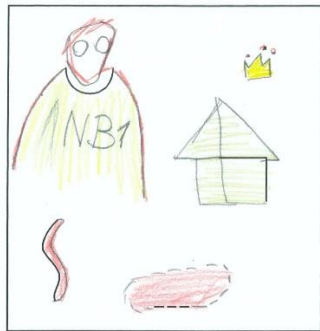

Név: _____ Életkor: 11 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 08:04 Rajzolás vége: 08:30

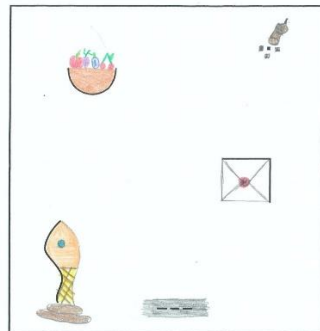
Mellékletek/ 5. b osztály

Név: _____ Életkor: 12 Leány/Fiú: fiú TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 9.03 Rajzolás vége: 9.07

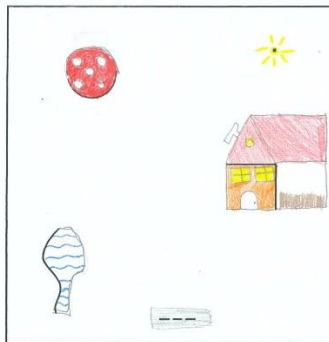
C

Név: _____ Életkor: 11 Leány/Fiú: leány TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 9.03 Rajzolás vége: 9.14

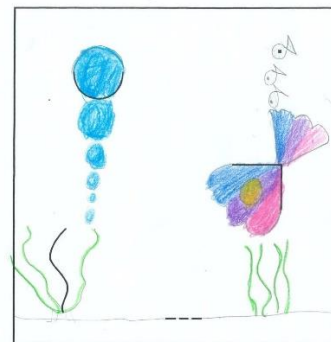
C

Név: _____ Életkor: 15 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 9.03 Rajzolás vége: 9.15

C

Név: _____ Életkor: 11 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 9.03 Rajzolás vége: 9.15

C

Név: _____ Életkor: 11 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 9.03 Rajzolás vége: 9.16

C

Név: _____ Életkor: 13 Leány/Fiú: _____ TCT-DPIA
 Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 9.03 Rajzolás vége: 9.16

C

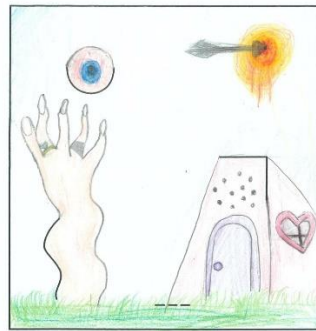
Név: _____ Éveskor: 12 Leány/Fiú: F TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 2003 Rajzolás vége: 9. 33

Név: _____ Éveskor: 11 Leány/Fiú: Leány TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 9. 03 Rajzolás vége: 9. 38

Név: _____ Éveskor: 11 Leány/Fiú: Leány TCT-DPIA
Iskola: _____ Rajzolás kezdete: 9. 03 Rajzolás vége: 9. 38

5. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott Dóra Diána, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus, tanító szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár 2023.04.26.

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár, 2023.04.30

Belső konzulens

***Kérjük a megfelelőt aláhúzni!**